

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Praesertim Augustini, Et Thomae Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Sacramentis In Genere Et Specie - Libros Octo Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput 165. Argumentum 8. ex eo quòd eandem insufficientiam,
divinæque dilectionis necessitatem, cum S. Thoma Villanovano (qui post
sess. 14. in doctrina sua perstitit, mortuus anno 1556.) post ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73212](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73212)

Trid. non dicit quod illa attritio (formidolosa) SUFFICIENTER DISPONIT, aut PERDUCIT cum Sacramento ad gratiam; sed quod disponit ad eam; quod verum est, etiam dum disponit insufficienter, remittit, vel non nisi mediis alius dispositionibus melioribus, ad quas paulatim ducit. Manifeste ergo rejicit sufficientiam formidolose attritionis, cognita ut talis.

CAPUT CLXV.

Argumentum 8. ex eo quod eandem insufficientiam, divinamque dilectionis necessitatem, cum S. Thoma Villanovano (qui post sess. 14. in doctrina sua persistit, mortuus anno 1556.) post Tridentinum, vel certe post illius sessionem 14. tradiderim innumeri, omnis status, & Ordinis, praestantissimi Catholicissimi-que Scriptores, scilicet Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Doctores & Theologi. Quos omnes circa Tridentini mentem perspicue errasse, vel aperta definitione ipsius contradixisse, asseri non potest absque temeritate.

1954 ID (inquam) absque temeritate asseri non potest, tum ob praecipuam ipsorum eruditionem. Tum ob commendatissimam sanctitatem nonnullorum. Tum ob immiam omnium erga Ecclesiam Ecclesiasticamque definitionem observantiam ac pietatem. Tum denique quia id de tot & tantis Viris absque convincente fundamento (quale hic non suppetit) dicere, vel sentire, non est ad sobrietatem sapere. Sola proinde propositio prima probanda est. Probatum vero per eorum inductionem paragraphis sequentibus exhibendam.

§. I.

Præferuntur sanctissimi sapientissimique Cardinales, qui post Tridentinum, servitius attritionis insufficientiam, divinamque dilectionis necessitatem asserunt.

S. CAROLUS BORROMÆUS.

Verba ipsius habes supra num. 1766. Ipsum vero post Tridentinum scripsisse dubium non est.

CARDINALIS PALÆOTUS.

1955 Gabriel Palæotus Cardinalis, in Constitut. Bononiens. anno 1592. editis p. 3. Sermon. de Sacramento. Ponit contritionem ex Dei timore, prout condistinguitur ab attritione ex suppliciorum metu concepta, ad Poenitentiae Sacramentum exigit, dicens, quod quamvis dolor non potissimum ex timore Dei, sed potius ob suppliciorum metum... ad veram rationem contritionis non attingat, quin potius attritio dicenda esset, non tamen adeo peccator a spe salutis & consequenda venia excidat, ut à Tridentino Concilio (sess. 14. c. 4.) declaratum est: quoniam iste dolor ad veram Dei timorem, id est contritionem ex Dei tei divinæ offensæ timore, & ea mediante, ad gratiam in Sacramento disponit, unde virtute Sacramenti ex attritio contritus dicitur.

CARDINALIS SARNANUS.

1956 In Summa Theol. (quam Clementi VIII. dicavit eodem anno 1592.) fol. 152. sic habet: poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei, inquit Augustinus. In peccatoris igitur conversione est Dei operatio, cor convertentis. Deinde actus fidei, & timor suppliciorum ex fide conceptus. Postea motus spei de consequenda venia. Postremo actus charitatis, quo peccatum displicet propter seipsum, & non propter timorem poenae. Nam timor poenae, id est dolor ex timore poenae conceptus, non est contritio, seu poenitentia: quia scilicet purus putus timor poenae, non est sufficiens

motivum illius, ut ex Sarnani contextu liquet. Vera quippe contritio, sive perfecta, sive imperfecta, peccatum detestatur propter seipsum, non propter timorem poenae tantum. Neque enim perfecta ab imperfecta motivo distinguitur, sed intentione, prout ait ibidem: attritio virtute Sacramenti fit contritio. Proinde non videtur ab invicem distare, nisi penes intentionem & remissionem. Idcirco quemadmodum eadem albedo numero potest fieri intensior; ita plane idem actus remissus potest fieri intensus. Materiatiter ergo idem sunt, sicut domus opaca & lucida. Est enim attritio velut lux aurora, quae sensim incrementa lucis suscipiens efficitur meridies.

CARDINALIS TOLETUS.

Post mortem ipsius typis excusa fuit ipse In-

1957 structio Sacerdotum, cujus Autographum seu Manuscriptum, propria manu ipsius exaratum, Marcus Atilius Monaldus, Curiae Apostolicae Notarius 13. Januarii 1670. publico instrumento testatur extare in Collegio Romano Soc. Jesu, cum hac inscriptione: Cardinalis Toleti Scripta Theologica manu propria. In ea igitur Instructione Editionis Lugdunensis 1599. necnon Mediolanensis & Antuerpiensis ejusdem anni. Sicut & Editionis Romanae & Antuerpiensis anni 1600. Editionis Venetae, Placentinae & Colonienensis anni 1601. & Constantinensis anni 1602. libro 3. c. 4. Toletus sic habet: prima quidem attritio, si talis sit, ut cognoscat poenitentem, se non detestari peccatum, ut est DEI OFFENSA, sed tantum ut est alienus mali causa, ET POENAE INFERNI, quamvis bonus sit actus iste, tamen non sufficit ad Sacramentum... Unde Confessores maxime debent considerare, qualiter poenitentem admittant ad confessionem. Non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, ut offensa Dei sunt... Unde ante confessionem mihi videtur de tali dispositione fore interrogandos. Hinc etiam sequitur, contritionem, quae par est materiae hujus Sacramenti, aut esse veram contritionem, aut exihibitam. Etc. 10. cum poenitentem habet conscientiam, se non esse verum contritum, sed solum attritum, peccat sic accipiendo absolutionem, nec valida est confessio. Quid autem nomine contritionis intelligat, initio capituli 4. exponit, sic eam definiendo: contritio est peccati prateriti, ut est Dei offensa, voluntaria super omnia detestatio, cum proposito futura super omnia vitandi, & commissa confitendi.

Non me latet Toletum in posterioribus Editionibus, Antuerpiensis anni 1603. Romanae anni 1608. Lugdunensis 1638. & aliis alter habere. Et in Instructione Toleti manu scripta, & à Monaldo authenticè recognita, post verba illa cap. 10. n. c. valida est confessio, reperiri signum remissivum & cum hac additione marginali: quod intelligendum est de attritione, quae est imperfectus dolor prateriti, & imperfectum propositum futuri... Nam de attritione illa, quae est detestatio cum vero proposito, sed ob poenas inferni, dico, quod licet sciat homo se esse attritum, quod est vera confessio, & accedens absolutio dat gratiam, ut colligitur ex Trid. sess. 14. c. 4.

Verum imprimis possessio est pro anterioribus illis Editionibus. Cum enim in lucem prodierint velut à Toletò dictatae, & de Colonienis anni 1601. Typographus testetur quod sit excusa ex eius Manuscripto juxta postremam Romanam Editionem, & ab omnibus mendis expurgata. Et reverà in Romana Editione anni 1601 (prout extat in Bibliotheca Angelica S. Augustini de Urbe) expressè habeatur, quod sit cum Autographo collata & correctà: anteriores illae Editiones primum adepta sunt possessionem praesumpta consonantiae cum germano Toleti Manuscripto; à qua possessione sine plena probatione deturbat

non debent. Plena verò pro posterioribus Editionibus probatio non adfertur; imò valida potius probatio, eaque multiplex, pro prioribus contra posteriores. Tum quia priores inter se sunt concordantes. Tum quia nulla in eis Toleti secum contradictio; nulla styli variatio, nulla doctrinæ detruncatio, nulla manca resolutio, prout in Editionibus posterioribus.

Siquidem Editiones Antuerpiensis anni 1603. & Lugdunensis anni 1638. inter se non concordant, licet in fronte præferant collationem cum Autographo. Nam ubi in Edit. Antwerp. anni 1603. habetur, unde Confessores maxime debent considerare, qualiter penitentes admittant ad confessionem. Non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, ut offensa Dei sunt: quæ verba habentur etiam in Editione Romana anni 1601. per Stephanum Paulinum, & in altera Romana anni 1608. per Zannetum, & in Colonienfi anni 1603. in qua Typographus dicit: *questum est exemplum ipsius Toleti manu conscriptum... quod est Romæ apud Patres Societ. De Romana etiam per Stephanum Paulinum anni 1601. Possivinus in Apparatu sacro testatur, quod cum Autographo fuerit collata. Denique de Romana anni 1608. P. Martinus Fornarius, qui ei præfuit, sic præfatur: hanc igitur à nobis denuò cum Autographo accuratè collatam, & correctam, libenter accipe, & tanquam germanam Authoris Editionem agnosce. Nihilominus Editio Lugdunensis anni 1638. aliter habet, sic nimirum: non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur ob debitum finem. Anne discordia & variatio ista reperitur in Autographo? Suumne Autographum Toletus variavit post obitum suum, qui fuit anno 1596.?*

Sed & ipsa Editio Antuerpiensis anni 1603. secum ipsa non concordat, multiplicique ex capite ostenditur vitata. In ea namque Toletus, quatuor explicans modos, quibus attritio, seu imperfecta contritio potest contingere. 1.º (inquit) contingere id potest ex parte objecti, quando penitens detestatur peccatum cum reliquis conditionibus contritionis, sed non quia Dei offensa, verum aut quia est quoddam malum animam sedans, & deturpans, faciensque servam diaboli, aut quia ei debetur poena æterna; aut quia ex eo secutum est malum temporale. 2.º contingit ex parte modi. 3.º modo... 4.º modo...

Explicans deinde sufficientiam vel insufficientiam attritionis juxta quatuor illos modos, de attritione primo modo dicit: *prima quidem attritio, si talis sit, ut cognoscat penitens se non detestari peccatum, ut est Dei offensa, sed tantum ut est alicujus mali temporalis causa, quamvis bonus sit actus iste, non tamen sufficit ad sacramentum.* Quæ explicatio seu resolutio perspicuè manca est & detruncata. Quia difficultas, quam circa attritionem primo modo, id est quæ non est ex motivo divinæ offensæ, sibi explicandam Toletus proposuit, non solum est de attritione, quæ est ob malum temporale ex peccato secutum; verum etiam quæ est de peccato, quia est malum animam deturpans, faciensque servam diaboli, aut quia ei debetur poena æterna. In resolutione tamen istius difficultatis, quam facit §. prima quidem attritio, de sufficientia vel insufficientia attritionis de peccato, quia est malum animam deturpans, faciensque servam diaboli, aut quia ei debetur poena æterna, ne verbum quidem dicit.

Similiter in §. quarta sufficeret, Toletus ea dicit & deducit, ex quibus magis magisque apparet detruncatio, textûsque depravatio: *Quarta sufficeret (inquit) ad gratiam in Sacramento recipendam, si penitenti non constaret, se non esse verè contritum: cum verò constet, insufficientis est. Quia cum sibi constet, non esse verè contritum, debet prius verè*

contritum, ut aliqui dicunt: quamvis opposita sententia sit probabilior, ut infra c. 10. rursus dicam. Unde Confessores maxime debent considerare, qualiter penitentes admittant ad Confessionem: non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, ut offensa Dei sunt, & propositum habent non peccandi impofterum, etsi non sunt examinandi an super omne malum detestentur. Unde ante Confessionem mihi videtur de tali dispositione fore examinandos.

Hanc Toleti deductionem; unde Confessores, &c. (relictam conformiter ad priores Editiones, anni 1600. & 1601.) quisquis mente seriâ, & à præjudiciis liberâ perpenderit, manifestè videbit 1.º. resolutionem paragraphi, prima quidem attritio, ex mente Toleti retituendam juxta priores illas Editiones. 2.º. eandem resolutionem in posteriori Editione anni 1603. fuisse detruncatam. 3.º. verba ista, ut aliqui dicunt, quamvis opposita sententia sit probabilior, &c. laciniam esse textui Toleti assutam, non à Toletò, sed ab alteratore Toleti, qui versimiliter Toleti characterem imitatus fuerit (ut sæpè fit) eamque ad marginem Autographi propriâ manu Toleti conscripsi, & in Romana Bibliotheca secreta Soc. asservati, tam affabrè intererit, ut omninò videretur propriâ Toleti manu inserta. Nec conjectura ista est absque gravi fundamento. Siquidem per laciniam illam Toletus inducitur, contempe loquens, ac si extravagantem hanc, imò contortam faceret confessionem (quod de tanto viro credibile non est) probabilior est sententia, quæ dicit, penitentes, etiamsi certo sciant se non esse contritos (id est non dolere de peccato, quia offensa Dei est) equidem non debere prius contriti, quam ad Confessionem admittantur, & absolvantur. Ergo non sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, quia offensa Dei sunt. Relegatur contextus paragraphi, quarta sufficeret, & apparebit, clausulam illam, unde Confessores, &c. laciniam immediatè consequentem, illationi illi extravagantæ æquipollere.

Sed & in Pauliniana illa Editione Romana anni 1601, & in Zannetina anni 1608. in qua relicta est clausula, non sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, ut offensa Dei sunt (in quo contritionem ab attritione Toletus distinguit) per adjectam laciniam, de qua supra, Toletus inducitur velut libimetipsum contradicens: si enim laciniæ vera sit, non solum admittendi sunt qui peccata detestantur, ut offensa Dei sunt, sed & qui ea detestantur præcisè ut inductiva inferni. Insuper laciniæ illa contradicit iis quæ Scripsit ille Eminentiſſimus in illdem Editionibus, sicut & in altera Zannetina an. 1618. habet nimirum: *In hoc Sacramento materia remota peccatum est; propinqua verò est contritio, confessio, satisfactio. Itaque peccatum contritum, confessum, satisfactum est materia propinqua Confessionis.* Porro contritio est præteritum peccati, ut est Dei offensa, voluntaria supra omnia detestatio, &c. ut supra. Non sufficit velle peccasse, quia peccatum malum aliquid secum offert, sed hæc ratione, quia offensa Dei est, &c. Lib. 3. c. 4. Quæ cum aperte sonent contritionis, prout ab attritione differit, necessitatem, non minus aperte sonant laciniæ assutæ cum illis contradictionem, Toletaniquæ textûs subdolan depravationem.

CARDINALIS BELLARMINUS.

Si Tridentina Synodus servilis attritionis suffi-¹⁷³cientiam declarasset, Bellarminus dum l. 11. de penit. c. 10. Calvinum refellit, ipsum de calumnia redarguisset, in eo quod in Instit. cap. 9. de penit. de Catholicis ait, quod contritionem, primam obtinendam veniam partem faciunt, eamque debitam exigunt, id est justam & plenam; sed interim non constituunt, quando securus aliqui esse possit, se hæc contritione ad justam modum deservitum esse.

Hic verò misera conscientie miris modis torquentur, dum sibi debitam contritionem imponi vident, nec assequantur debiti mensuram, & c. Tantum verò abest, ut in eo Calvinus Bellarminus ipsum de calumnia redarguat, quin ipse quoque ibidem contritionem ex Dei dilectione requirit, ad veniam peccatorum obtinendam. Respondens namque illis Calvini verbis: *quæ sit (inquit) vera seriatque contritio, sine qua peccata non remittuntur* (audis?) non possumus aliunde melius ac tutius discere, quam ex Litteris sacris. Porro Litteræ sacræ, utique requirunt contritionem ex toto corde, qualis est etiam vera Dei dilectio, ex qua contritio vera procedit. Iterum audis? Posteaquam verò ad id allegavit Deuter. 3. & 30. 3. Reg. 8. 2. Paralip. 30. Hierem. 29. Joël. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*, concludit sic: *debet ergo adversarii (Kennisius & Calvinus) velint nolint admittere, sine contritione perfectâ (id est plena) & quæ ex toto corde sit, non remitti peccata.* Quæ verba glossari nequeunt de remissione extra Sacramentum. Quemadmodum enim Calvinus objectio, sic Bellarmini responsio procedit de contritione, quæ prima pars est Sacramenti Pœnitentiæ. Unde dum cap. 18. citat hæc verba Tridentini de attritione sess. 14. c. 4. *ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponit, eo modo id intelligit, quo Paletius supra relatus, quod utique ad gratiam in Sacramento impetrandam disponit, quatenus disponit ad contritionem ex Dei dilectione.* Aliàs sibi non constaret. Maxime cum præter id quod dixit loco citato l. 2. de arte moriendi c. 6. agens de Confessione peccatorum, dolorem ex vero Dei amore requirit: *ad Sacramentum Pœnitentiæ ritè suscipiendum... hoc requiro (inquit) ut ex toto corde displiceat tibi quod in Deum peccaveris... id. quæ... ex vero amore Dei.*

CARDINALIS CLEMENS MONILIANUS DE OLERA.

Anno 1562. prodit ipsius *Compendium Theologicarum* qg. de licentia Pii V. tunc Cardinalis & summi contra hæreticam pravitatem Inquisitionis, in cuius cap. 31. docet, dolorem de peccatis ex respectu ad solum gehennæ metum, non esse qui veniam impetrat. De contritione (quam dicit esse dolorem voluntariè assumptum propter Deum summe dilectum, saltem appetitivè) dictum à Joanne: qui non diligit, manet in morte. Quod quidem attritio, si sit perfectè circumstantionata, videtur dispositio sufficiens ad iustitiam; sed de ea loquitur, quæ sit contritio sine mutatione realem ipsius actus, de attritione proinde dilectricæ ejusdem speciei cum contritione.

CARDINALIS RICHELIIUS.

1959 In Catechismo suo docet quidem sufficientiam attritionis, sed ad eam requirit, quod adjunctam habeat dilectionem saltem inchoatam Dei tanquam fontis omnis iustitiæ.

CARDINALIS PALLAVICINUS SOCIETATIS JESU.

1960 In Epistola ad Pastores Gandenses: *Equidem in hac quaestione, super qua me compellere vobis placuit; an ad gratiam justificationis assequendam in Sacramento Pœnitentiæ aliquis actus charitatis erga Deum, non quidem perfectus, sed imperfectus, & per se ad justificationem insufficientis, sit necessarius: affirmant sententiæ semper adheesi, eamque in Academia Romana Societatis Jesu publicè docuit; adeoque in quodam tractate à me doctrinæ de pœnitentiâ Breviario typis divulgavi. Quam opinionem aliqui ex eadem Societate. Præceptores amplexi erant, & ante & post me, alius aliisque Theologia Præceptor in eodem Gymnasio propugnavit.*

CARDINALIS LE CAMUS, EPISCOPUS GRATIANOPOLITANUS.

1961 In Constitutionibus Synodalibus tit. 6. a. 6. de pœnit. explicans necessitatem virtutis pœnitentiæ, dicit quod pœnitentiâ sit desiderium satisfaciendi

Deo pro peccatis in ipsum commissis, quodque istud desiderium proveniat ex motivo divini amoris. Et in Theologia Morali Francisci Geneti (quam adoptavit, suæque autoritate munitam, Clero suo populoque tradi iussit, ac fidei principiis, regulæ morum, doctrinæque Ecclesiæ conformem declaravit in Epist. Pastoralis de 12. Maii 1679. to. 8. præfixa) to. 4. tr. 6. de Sacramento Pœnit. c. 5. de contritione: *quærit an omnis dolor de peccatis proveniens ex consideratione turpitudinis peccati, vel inferni, suppliciorumque æternorum metu, sit vera & salutaris attritio? Et respondet certum esse quod non: quia ut attritio sit, & sufficiens ad peccatorum remissionem cum Pœnitentiæ Sacramento, esse debet supernaturalis, Deique velut fontis omnis iustitiæ amorem in se complecti. Quem amorem ostendit motum esse charitatis.*

CARDINALIS BONA.

Sententiâ ipsius est 1°. *quidquid boni à nobis fit, quod non fit propter Deum, etsi officio videatur bonum, deficiente tamen recto fine peccatum est.* De princip. vit. Christ. p. 1. §. 19. Igitur sententiâ ipsius est dolorem de peccatis fieri seu elici debere propter Deum, ad ipsamque propter se dilectum referri, utpote ad quem omnes deliberatos actus nostros referendos esse docet ibidem.

2°. *sententiâ ipsius est, quod nemo se diligit debet propter se, sed propter illum, qui rerum omnium ultimus finis est, & summum bonum... Nam si se diligit propter se, non se refert ad Deum, aversus ab immutabili bono, seipso fruitur, transgrediens regulam dilectionis divinitus constitutam.* Ibidem p. 2. §. 38. Igitur sententiâ ipsius est, quod nemo dolere debet de peccatis ultimè propter seipsum (qui enim de peccatis dolet ultimè propter seipsum, se diligit ultimè propter seipsum. Dolor quippe, & omnes alii affectus, ex amore velut ex fonte procedunt. Et si est ordo in amore, omnes affectus ordinati sunt; si non est ordo in amore, in ipsis quoque nullus ordo, sed perversitas & perturbatio est. Idem ibidem.) Sed qui dolet de peccatis ultimè propter inferni metum, de iis dolet ultimè propter seipsum. Considerat enim infernum ut sibi incommodum; & sic dolor ipsius est ultimè propter commodum suum, sive ex amore commodi sui, ibi sistendo. Ergo est ultimè propter seipsum. Quod vitiosum & inordinatum esse tradit piissimus & sapientissimus ille Cardinalis.

CARDINALES DE NORIS, DE LAUREA, DE AGUIRE, DENHOFFIUS, FORBINUS DE JANSON.

De Norisio constat ex eo quod Augustiniana doctrinæ fidelissimus per omnia vindex & affecta fuerit.

Cardinalis de Laurea to. 4. in 3. Sent. Scoti disp. 11. a. 1. n. 52. *indubitatum esse oportet (inquit) quod in qualibet detestatione peccati, offensæ Dei, etiam ex motivo gehennæ aut turpitudinis peccati, debeat adesse actus aliquis inchoatæ charitatis.* Num. 54. in omnium Sacramentorum susceptione necessariam esse dicit dispositionem per actus fidei, spei & charitatis. Et disp. 17. a. 6. n. 98. & seqq. docet quod in susceptione Sacramentorum Baptismi & Pœnitentiæ est necessaria dilectio Dei. Quod sine ea non adesse displicentia de illius offensâ, nec conversio ad Deum. Nam sicut conversio ad creaturam fuit dilectio creature; ita conversio ad Deum est dilectio Dei. Denique quod inter dispositiones requisitas ad gratiam justificationis præceteris est Dei dilectio. Quod probat ex 1. Joan. 3. qui non diligit, manet in morte.

Cardinalis Aguirius disert. 8. in can. 11. & 12. Concil. Tolet. III. excursu 2. n. 149. postulat veram contritionem, conversionem totius cordis... dilectionem Dei... cum Sacramento... ad impetrandam peccatorum veniam. Et n. 150. ad idem postulat contritionem perfectam ex vero Dei amore super omnia.

Cardinalis Denhoffius in Instruct. Pastorum pag. 3. Edit. Cælonatens. anni 1696. penitentiam humiliter exigit ex vero Dei propter se amore.

Cardinalis Forbinus de Janson in Epistola Pastoralis, quam ad Clerum suæ Diocesis anno 1660. scripsit, dum esset Episcopus Dinienfis, præclarissimas Moralis Christianæ regulas, de obligatione referendi omnes actus nostros in Deum, deque amore Dei necessario ad justificationem in Sacramento Penitentia, dicens, quod Scriptura docet, *solum esse quæ nos liberat à morte.* Qui enim non diligit, manet in morte. Quod nemo possit esse iustus, nisi divinus amor dominetur in corde ipsius. Quod sine charitate, perfecta vel imperfecta, nullus sit actus bene factus, &c.

§. II.

Proferantur insignes Archiepiscopi, & Episcopi pro eadem sententia.

STEPHANUS PARIS.

1964 **S**tephanus Paris, Ordinis Prædicatorum, Episcopus Avellanus, in Institutione Christiani hominis anno 1552. per Facultatem Theologicam Parisiensem approbata, homilia serm. 6. post Dominic. 4. Quadrages. requirit contritionem perfectam, per quam peccator justificetur, priusquam à Sacerdote absolvatur. Quam etiam opinionem noster Joannes Maria Verratus, Ferrariensis Carmelita, in disputationibus adversus Lutheranos anno 1547. editis, Pauloque III. dicatis, disput. 6. de confess. conclus. opinione 4. secutus est, & disput. 7. de penitentia interiori, optime explicat, cumque efficacia Sacramenti Penitentia conciliat, licet peccata Deus per contritionem prius remittat, quam Sacerdos absolvat, quia Deus hoc non facit intuitu contritionis, nisi quatenus includit votum Confessionis & Sacramenti, idèque Sacramentum, antequam sit in re, efficax est ad illam remissionem, *quemadmodum & Christi Passio in hoc efficax mirabiliter fuit, quoniam operata est salutem Patribus veteris Testamenti, priusquam exhiberetur in effectus.*

MARIANUS VICTORIVS.

1965 **M**arianus Victorius, Amerinus in Italia Episcopus, in lib. de Confess. Romæ edito anno 1562. c. 13. de absolutione, perfectam contritionem similiter requirit, per quam à Deo peccator justificetur, priusquam à Sacerdote absolvatur.

NICOLAUS DE THOU.

1966 **N**icolaus de Thou, Episcopus Carnotensis, in suo Rituali anni 1581. tit. de partib. penit. tres esse dicit partes Sacramenti Penitentia, videlicet, contritionem, confessionem, satisfactionem. Deinde contritionem explicans: *Contritio* (inquit) *est intimus dolor conscientia, quæ sentit Deum irasci peccatis, & se propter Deum graviter dolet peccasse, cum voto vitam emendandi.* Denique explicans modum quo contritio formetur: *Habet* (inquit) *contritio sua præambula, antequam perfectæ sit.* Incipit enim à timore servili. Si hic consistat peccator, in desperationem adigitur. Perficitur autem timore filiali, cum peccator desistat peccata ex amore Dei. ... Deus peccatorem in hoc dolore constitutam clementer respicit, &c.

CAROLUS DE BONY.

1967 **C**arolus de Bony, Episcopus Engolismensis, in Rituali suo anni 1582. tit. de Sacram. Penit. pag. 248. dicit, quod penitentia virtus, quæ est materia Sacramenti Penitentia, tunc est, cum peccata nobis displicent ex amore Dei, non solum ob peccatorum metum, vel ex amore nostri.

PETRUS DE VILLARS.

1968 **P**etrus de Villars, Archiepiscopus Viennensis, in Delphinatu, anno 1584. Rituale edidit, cui titulus: *Institutio Parochorum*, ubi sub titulo de

administratione Sacrament. Penit. docet qualiter fideles preparari debeant ad Sacramentum Penitentia, repræsentatque injuriã quam peccando faciunt Creatori suo, sancto baptisimati, sanguini Christi, & sibi metipsis, gratiam amittendo, divinæque iræ rigorem promerendo, subiungit ad intentum: *Vos igitur oportet recognoscere periculum cui vobis exposuimus, ardentesque & profundam in vobis contritionem, dolorosamque de peccatis displicentiam concipere, non solum ex timore pœnæ, verum etiam ex Dei amore.*

JOANNES DE SCHAUWENBERG, ARCHIEPISCOPUS ELECTOR TREVIRENSIS.

Anno 1590. Catechismum edidit, in quo 159. declarat quod ad peccati remissionem requiritur & sufficit in dolor ex vera Dei charitate super omnia emanet.

ERNESTUS, EPISCOPUS LEODIENSIS.

Anno 1592. Parochiale & ipse edidit, in quo 197. tit. de Penitentia divini amoris in Sacramento Penitentia necessitatem tradit.

S. FRANCISCUS SALESIUS.

Eandem necessitatem tradit l. 2. de Amore Dei c. 19. Verba ipsius habes supra n. 1770.

JACOBUS BOONEN.

Jacobus Boonen, Archiepiscopus Mechliniensis, 1771 in Mandato de 26. Martii 1637. omnibus Confessariis mandat, *quatenus omnia indistincta conferant, ut omnes ad Sacramenti Penitentia perceptionem accedentes, inducant, moveant & dispoñant ad veram & cordisalem detestationem ac dolorem suorum peccatorum, non tam ex timore pœnarum, quam ex Dei amore, quo ipsam veluti summam bonum, quod maximam impietate peccando contempserunt, perficere diligant, vel saltem ut fontem justitiæ... diligere incipiant.* Verba ipsius per extensum retuli n. 1420.

OCTAVIUS DE BELLEGARDE.

Octavius de Bellegarde, Archiepiscopus Senonensis, Galliarum Primas, in Synodo anni 1645. *Prohibemus* (inquit) *Concionatoribus prædicare, quod ad justificationem in Sacramento Penitentia necessarius non sit peccatoribus amor Dei supernaturalis, ipsique mandamus, ut populi sollicitè exponant dispositiones à Tridentino requisitas scilicet 6. c. 6. & scilicet 14. c. 4. relatiq.que verbis scilicet 6. c. 6. Deumque tanquam omnium justitiæ fontem diligere incipiant; addit: quod si verba ipsa Concilii perspicue ostendant, adultis necessariam esse Dei dilectionem ad justificationem, etiam in Sacramento Baptismi; à fortiori post amissam baptisimatis gratiam, contributamque Spiritum sanctum, qui in ipso inhabitaverat, eadem dilectio necessaria est ad justificationem in Sacramento Penitentia.*

Similiter relatis verbis scilicet 14. c. 4. concludit, quod juxta Tridentinum ipsamet contritio includere debeat voluntatem amplius non peccandi, *cum ipse veniat à Deo consequenda: quæ duas conditiones esse nequeunt* (inquit) *absque amore Dei.* **LUDOVICUS HENRICUS DE GONDRIN, ET JACOBUS NICOLAUS COLBERT.** Ludovicus Henricus de Gondrin, Bellegardensis in Archiepiscopatu Senonensi Successor, in Synodo anni 1678. propositionem hanc Apologice Casuistarum, *Verum est quid nonnulli Casuista, & Jesuita, docuerunt, metum peccatorum temporalium, toties à Deo comminatarum in veteri & novo Testamento, ad percipiendam absolutionem sufficere, dum peccator statuit criminum suorum emendationem.* Hæc censurâ perstrinxit: *Hæc propositio, quatenus seculo penitus amore divino, solum peccatorum, etiam temporalium, timorem pro idonea ad fructuosam penitentiam dispositione obstruit, falsa est, erronea, à novæ legis spiritu maxime aliena, & sacro Concilio Tridentino contraria.* In Catechismo etiam jussu suo conscripto, suæque

que Diocesi praescripto lect. 26. sic habet: *Quale esse debet contritionis nostrae motivum? R. amor Dei, fundatus super bonitate ipsius, gratiaque omnibus quas nobis immeritis contulit. Quare divinus amor esse debet motivum nostrum de Deo offenso doloris? R. quia sicut peccatum, cum sit aliquid Dei odium, à Deo nos separat; sicut Dei amor nos Deo reunire potest. Ergone verus Dei amor necessarius est ad reconciliandum nos Deo per Poenitentiae Sacramentum? R. omnino, secundum spiritum, & regulas Evangelii. Solutio poenarum timor insufficientis est cum Sacramento? versus insufficientis est, nisi ei jungatur amor. Quod probat ex Augustino.*

Et in Epistola ad omnes Confessarios Regulares Diocesis suae anni 1672. ipso monet, ut peccatores habitati sentiant iustam Ecclesiae severitatem, ipsos à sacra mensa prohibendo, absolutionemque ipsi denegando, donec cognoscant quod cor ipsorum Deus converterit per sui amoris infusionem, qui solus cor immutare potest, idemque reddere percipiendum fructus Sacramenti Poenitentiae.

Illustrissimi Domini Colbert, Archiepiscopi Rothomagensis, verba dabimus cap. 165.

ANTONIUS GODELLUS.

1974 Antonius Godeau, Episcopus Grassensis, & Vencensis, tanto habitus in pretio, ut Episcoporum Galliae veluti Pater haberetur, in Instructionibus Synodalibus tit. 7. de Sacramento Poenitentiae dicit, poenitentiam, omnibus necessariam, in nobis nasci ex motivo divini amoris. Et in regulis Christianis, reg. 10. de meta inferni, dicit quod Christianus trahere debeat à timore ad charitatem, sicut incipere à catenis ferreis, ut perveniat ad torquem & coronam auream; potiusque timere infernum, quia in eo peccator confirmatur in odio Dei, ipsiusque in aeternum frustione privatur, quam quia ibi cruciatur, sive in corpore, sive in anima. Cùmque nos amare non debeamus propter nos ipsos, ita ut nos simus terminus amoris nostri, (quod certissimum est) consequenter non liceat nobis vel ipsam beatitudinem finaliter propter nos, sed propter Deum, illam ad ipsum referendo, & per ipsum, in ipso, ac propter ipsum beatitudinem desiderando. Regula etiam 8. dixerat, quod Christiano specialis incumbat obligatio cuncta opera sua referendi in Deum, eod quod sit membrum Christi, qui nihil unquam fecit, nisi pro gloria Patris. Et in tabulis poenitentiae tab. de Antiocho Rege: "Si" (inquit) consideremus poenitentiam majoris partis Christianorum, deprehendemus, quod post vitam actam in infelicitate circa Deum insensibilitate, peccatisque enormibus; antequam è vivis excedant, confiteantur, sacrum Viaticum, extremamque percipiant unctionem, plorent, suspirent, à Deo veniam poscant, excessus suos palam enuntient, Deum invocent, tandemque redemptionis nostrae testem amplectendo moriantur. Certum interim est ex Evangelio, valde parvum esse numerum salvatorum. . . . oportet igitur finem majoris partis Christianorum fini Antiochi similem esse. . . . Non plorant ob amissam gratiam, sed ob vitam proximè amittendam. Nec tam dolor de offenso Patre misericordiarum, lachrymas illas ex oculis, poenitentiaeque verba ex ore ipsorum elicit, quam timor Dei, quo concutiuntur. Nec praeterita vita ipsis displicet, nisi quia instare vident horribile iudicium. Contremiscunt ut fugitiva mancipia à Domino deprehensa, & apprehensa, quem adhuc procul distantem credebant; non ut filii revertentes, quos poenitet Patri suo displicuisse, &c.

JOANNES DE WACHTENDONCK.

1975 Joannes de Wachtendonck, Episcopus Namurcensis, in Synodo anni 1659. tit. 5. de Sacram. Tom. III

Poenitent. c. 21. "Mandamus" (inquit) omnibus & singulis in hac Diocesi nostra ad Sacramenti Poenitentiae administrationem admissis & approbatis, quatenus omnem suam indulgentiam conferant, ut poenitentes ad Sacramenti perceptionem accedentes, prævia dispositione, per actus supernaturales fidei, spei, & charitatis, inducant & moveant ad veram & cordialem detestationem & dolorem suorum peccatorum, non tam ex timore poenarum, quam ex dilectione Dei, quem cum ex toto corde amare debuissent, maximè impietate peccando contempserunt."

CAROLUS MAURITIUS LE TELLIER.

1976 Carolus Mauritius Le Tellier, Archiepiscopus Remensis, in Rituali suo anni 1676. de Sacram. Poenit. tit. de contrit. *Motivum principale contritionis, Dei amor est super omnia. Tametsi enim timor, qui ordinariè concipitur ex consideratione enormitatis peccati, vel poenarum inferni, Dei donum sit, & Spiritus sancti impulsus, utiliter concutiens peccatorem, ipsiusque disponens ad justificationem; nihilominus timor iste non avellit ex toto peccatorem à creatura, nisi excludat voluntatem peccandi, cum spe veniae, initialique amore, quo peccator convertatur & feratur in Deum tanquam omnis justitiae fontem, secundum doctrinam Concilii Trid. sess. 6. c. 6. & sess. 14. c. 4.*

Cùmque laudatissimus iste Archiepiscopus, in suo è Generalibus Cleri Comitibus reditu anno 1681. audivisset in Remensi Collegio Societatis mensibus Martio & Maio propugnatas Theses, servilis attritionis sufficientiam asserentes, velut fundatam (tametsi non definitam) in illis Tridentini verbis sess. 14. c. 4. quamvis sine Sacramento Poenitentiae, &c. accitum Collegii Rectorem, Theologumque Praesidem, tanto aggressus est sermonis vigore, tantaque luminis copiam, ut ipsos compulerit ad contrariam Thesim propugnandam, ut factum est 8. Junii ejusdem anni sub hoc tenore: *Imperfecta vero contritio, qua attritio dicitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniae, & amorem Dei includat, quo incipiat diligere ut omnis justitiae fons, quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen cum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit.*

GILBERTUS DE CHOISEUL.

1977 Gilbertus de Choiseul du Pleffis Praefectus, Episcopus Tornacensis, in explicatione partium Sacramenti Poenitentiae art. 4. sic ait: *Ad peccatorum condonationem, etiam in Sacramento obtinendam, tanto beneficio impariorem dolorem & contritionem agnosco, nisi sit factus amoris & charitatis.* Quod pluribus probat argumentis. Et ad objectam contrarium solidè respondet a. 12.

HENRICUS DE LAVAL, ET HENRICUS DE BARILLON.

1978 Henricus de Laval de Bois Dauphin, Episcopus Rupellensis, & Henricus de Barillon, Episcopus Lucionensis, in suo Catechismo anni 1676. p. 6. a. 3. lect. 8. expressissimis terminis docent insufficientiam doloris ex solo inferni metu concepti, & necessitatem divini amoris, ad justificationem in Sacramento Poenitentiae. *Tum quia unum est ex primis principijs Ethicis Christianae, quod Deus peccata non condonet, nisi iis qui se convertunt ad ipsum. Quod non fit nisi dum quis incipit verè amare Deum. Siquidem converti ad Deum, est ad Deum reverti, post separationem à Deo per peccatum. Creatura verò rationalis ad Deum non revertitur, nisi per amorem, quo in ipsum ferri incipit. Tum quia solo inferni metu, juxta sanctos Patres, non excluditur voluntas peccandi, ut ibidem ostendunt.*

GUIDO DE SEVE.

1979 Guido de Seve de Rochechouard, Episcopus Titi

Atrebatenſis, in Inſtructione Paſtorum & Conſellatorum circa Pœnitentiæ Sacramentum c. 4. per totum fuſe offendit, quod attritio, ex ſolo timore concepta, non ſufficit ad gratiam, etiam cum Sacramento, ſed ad eam neceſſarius fit amor Dei.

Idem habet in regulis pœnitentiæ (quas ipſo teſte in Inſtructione citata c. 8. ſub ſine, 31. Epſcopi approbarunt, plurimùmque laudarunt) regulâ 107. 108. 109.

JOANNES NEERCASELIUS, HIPPOLITUS DE BETHUNE, PETRUS LAMBERTUS LE DROU, GENERALIS COEUS CLERI GALLICANI.

1980

Eandem denique ſententiam de divini amoris neceſſitate in Sacramento Pœnitentiæ, formidoſoque attritionis inefficentia, tradunt Joannes Neercæſlius, Epifcopus Caſtorienſis, in Amore ſuo pœnitent. l. 1. per totum, Petrus Lambertus Le Drou, Ep ſcopus Porphyrieniſis, Sacraſii Apoſtolici Præfectus, Cathedralis Eccleſiæ Leodiienſis Canonicus Pœnitentiarius, Roma cum approbatione Magiſtri S. Palatii librum noviffimè edidit anno 1707. in quo per totum validiffimè probat divini amoris in Sacramento neceſſitatem, ex profeſſoque refellit attritionis ſervilis ſufficientiam. Sicut & Hippolitus de Bethune, Epifcopus Virodunenſis, in praxi Sacram. Pœnit. tr. 3. reg. 1. & Conventus Gener. Cleri Gallic. in Congregatione anni 1700. in qua, poſt cenſuram 127. propoſitionum, ſolemnem hanc declarationem ſubjunct: De dilectione Dei... ad Sacramentum Pœnitentiæ... requiſita, ne neceſſariam doctrinam omittamus, hæc duo ex ſacroſanctâ Synodo Tridentina munda & docenda eſſe duximus... nequis putet... ſecurum ſe eſſe, ſi præter fidei & ſpei actus, non incipiat diligere Deum tanquam omnis juſtitie fontem. Neque verò ſatis adimpleri poteſt Sacramento neceſſarium vitæ novæ inchoandæ; ac ſervandi mandata divina propoſitam, ſi pœnitens primi ac maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec ſi ſaltem animo ita preparato, ut ad illud exequendum divinâ opitulante gratiâ ſe exercet ac provocet.

§. III.

Exhibentur magni nominis Theologi, Seculares ac Regulares, omnium Ordinum, Academia-rumque.

1981

JOANNES VIGUERIUS, ORD. PRÆDIC. Anno 1552. (adæque poſt feſt. 14. Concilii Trid.) edidit Inſtitutiones ad naturalem & Chriſtianam Philoſophiam (quas Facultas Theologica Pariſienſis ſolemniter approbavit.) Ibi verò c. 16. de Sacram. Pœnit. §. 4. v. 1. ad veram (inquit) pœnitentiam virtutem requiruntur ſex, 1.º diſplicitia peccati. 2.º propoſitum à cætero non peccandi. 3.º pena voluntaria, que recompenſet offenſam. 4.º intentio removendi ſequelam peccati, que eſt culpa, & reatus pœnæ. 5.º quod propter Deum. 6.º cum ſpe veniæ... Pœnitentiæ... eſt falſa, que caret his conditionibus, vel aliquâ illarum.

Et v. 10. Contritio dupliciter poteſt conſiderari, 1.º ut eſt actus virtutis pœnitentiæ... Et hæc contritio eſt de jure nature, & prærequiritur ad contritionem ſacramentalem. 2.º ut eſt pars Sacramenti. De qua ſic: contritio, ut eſt pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ, ſic deſinitur: eſt dolor de peccatis propriis, voluntariè aſſumptus, propter Deum ſummè dilectum, cum propoſito, &c. Ex hac deſinitione apparet, quòd... contritio, que eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, eſt dolor... propter Deum ſummè dilectum. Et idè oportet quòd ſit maximus... non inenſurè, ſed appreciativè. Ita quòd ſicut Deus debet diligi ſuper omnem diligibile... ſic peccator ſit (ſaltem in præparatione animi) taliter diſpoſitus, quòd mallet privari omnibus bonis mundi-temporalibus... & mal-

let ſuſtinere omnia tormenta, etiam inferni... quam Deum offendere... Et quia incertum eſt nobis, an talem ſummam dilectionem Dei ex toto corde, mente, & viribus (quam habere præcipimus) habeamus; idè incerti ſumus, an contritionem, que eſt pars Sacramenti Pœnitentiæ, habeamus.

Et infra; Circa attritionem ſunt varia opinio- nes, pro quarum concordia & reſolutione ſcien- dum, quòd ſi attritio dicitur dolor de peccatis vol- untariè aſſumptus propter timorem ſervilem... attritio nunquam ſit contritio... Si autem attri- tio dicatur dolor voluntariè aſſumptus propter Deum ſummè dilectum, ſed non cum ſufficienti, & requi- ſita inenſione, ſive gradu... ſic attritio per con- tinuationem, vel applicationem abſolutioni ſit con- tritio. Et ſic intelligitur id quòd à Doctorebus com- munitè dicitur, quòd virtute clavium, ex attritio ſit contritio.

THOMAS HERENTALINUS, ET CONRADUS CLINGIUS, ORD. MIN.

Verba Herentalini ex Speculo vitæ Chriſtiæ, 1581 na, circa idem tempus edito, & iteratis typis Piar- dricè anno 1545. apud Coloniam reculo, vide ſup. n. 1556. Sicut & Clingii (qui eodem anno 1555. prociit) n. 1566.

JOANNES LANSBERGIUS.

In doctiffimis Exegeſibus ſuis anno 1553. Co- loniæ primùm editis, verbis perſpicuis incertum tradit, uti vidimus n. 1772.

JOANNES MEDINA.

Joannes Medina, Theologus Complutenſis, 1584 Codice de pœnitentiâ (quem circa eundem an- num 1553. ſcripſit) q. 4. videtur tenendum quòd pœnitentiâ (id eſt contritio) neque cum Sacra- mento, neque ſine illo, poteſt de lege ordinaria, ad ſalutem animæ valere, niſi in Deum ſummè dilectum ſit relata.

Et Cod. de Confeſſione tr. 11. tres facit propo- ſitiones, quarum prima: quòd non poſſit gratiam & juſtificationem conſequi, niſi pœnitentiam cum veteri vitæ. Secunda, quòd hujusmodi pœnitentiâ cordis debeat eſſe propter Deum ſummè dilectum, & ex amore Dei procedere, & non ex ſolo timore.

GABRIEL PÜTHERBUS.

In lib. de pœnitentiâ & partioni ejus ſecundum 1585 veritatem Eccleſiæ orthodoxæ & ſalutiq; neceſſita- tem (qui liber cum approbatione Doctorum Pari- ſienſium anno 1557. Gallicè prociit) in præambu- la admonitione, loquens de pœnitentiâ ad ſi- nem vitæ dilata, ait, quòd in tali pœnitentiâ vitæ judicari poteſt in eſſe eharitatem, vel timorem vir- tuoſum ac ſitalem; ſed bene timorem ſervilem, qui non ſufficit ad peccatorum deletionem. Tali pœ- nitentiâ oriur potius ex timore periculi mortis im- minentis, quam ex juſtitia amore. Quem verò pœ- nitet (dicit S. Auguſtinus) oportet non ſolum timere Deum Juſticem, ſed & juſtam diligere. Quia ſine eharitate nullus ſalvus eſſe poteſt.

Et cap. de contritione, quam dicit Confeſſio- ni præmittendam, incipit (inquit) à timore; non tamen ſiſtat ibi, ſed tranſeunt ad amorem: quia tunc demum peccator eſt contritus & compunctus... Si enim peccator vellet in hoc ſervili timore conſiſtere, hic metus non conversionem, ſed deſperationem generaret. Denique poſteaquam peccator à timore tranſiit ad amorem, atque ex amore dolet de pecca- tis, cum propoſito melioris, accedere debet ad Sacerdotem, ut ab eo abſolvatur.

PETRUS CANISIUS, SOCIETATIS JESU.

In celebri Catechiſmo (anno 1560. typis dato) 1561 agens de Pœnitentiæ Sacramento, primam partem ipſius, videlicet contritionem, hoc modo de- ſinit: Eſt animi dolor, & qua de peccatis propter Dei offenſam concipitur deſeſtatio, cum propoſito vitæ in melius commutandæ. Poſtea quidem inter-

Varia ejus concipiendae motiva, severitatem refert divini iudicii, sed ut hoc verum sit, in eo motivo non debet fitti; sed & habenda ratio Dei offensae, ut etiam propter ipsum concipiatur, ut liquet ex allata ab ipso definitione, & SS. Patrum testimoniis, quibus eam illustrat, nominatim ex testimonio Augustini serm. 7. de temp. *Poenitentiam certam non facis, nisi odium peccati, & amor Dei, &c.*

JOANNES BUNDERIUS ORD. PRÆDICAT.

1987 Bunderius, haereticus pravitatis Inquisitor, in compendio Rer. Theologic. anno 1562. Antuerpiae edito tit. 14. de contritione: "Dicas" (inquit) "nobiscum primam poenitentiam partem esse contritionem, quae non est sine fide, spe, & charitate, seu, ut explicat, charitatis amore... Hinc quibus perfectè" (id est plenè) "displacet peccatum, quia eo tam pium Patrem... offendunt... habent... contritionem. Communitum enim est in eis peccatum per displicentiam, ne aliquid ejus adhuc placeat in animo. Sunt & alii, non vero & perfectò corde compuncti. Abstinent quidem à peccatis, non quia Deo displiceat scelerà, sed supplicii formidine... Hos attritos dicimus, non contritos: quoniam peccatum in eorum animo non est communitum, aut contritum, sed adhuc vel ex parte placet, solo poenae timore ab eo resistentes." Quibus verbis patenter innuit, peccatum non penitus displicere, sed adhuc ex parte placere, secundum te, saltem habitualiter, cum ex solo poenae timore displicet.

Et in scuto fidei orthodoxæ, anno 1556. Gandavi edito, de contrit. tit. 26. "Quemadmodum in peccato est aversio à Deo summo bono, & conversio inordinata ad commutabile bonum, five ad creaturam; sic in vera poenitentia debet esse peccatoris aversio à delicto, & à creatura male concupita, cum perfectà" (id est totali) "conversio ad Deum, qui est summum bonum. Hæc conversio ad Deum, & aversio à peccato, accidit aliquando corde imperfecto, id est non ex toto corde, prout Scriptura requirit" quando dolor ipse de peccatis magis est ex timore poenae, quam propter Deum summe dilectum... Hanc dolorem attritionem vocamus: quia peccatum in talium cordibus non est contritum, sed adhuc placet in animo; exiret autem in opus, si non esset formido poenae. Hæc attritio non placet Deum: quia peccatum placet in animo... Alia est conversio ad Deum ex toto corde, quam contritionem appellamus: in tali enim conversio peccatum est contritum omnino, & nihil ejus placet in animo poenitentis... Hæc perfectà conversio non est sine fide, spe, & charitate.

FRANCISCUS PICARDUS.

1988 Franciscus Picardus, S. Germani Antifodorenensis Decanus, multa passus ob sinceram fidei prædicationem (at Posselivius) ejus homiliae (anno 1565. editæ) spirant (ut idem ait) iniquam pietatem, serm. feria 5. post 1. Dom. Advent. *Poenitentia* (inquit) *Sacramentum... in tribus rebus consistit, primum contritione, quae dolor est de peccato propter amorem Dei conceptus. Deinde confessione oris, &c. Et serm. Dom. 2. post Octav. Epipn. Quamvis hic homo sit sanatus, is tamen ad sacerdotem mittitur ut sese ipsius, purgetur, & mundetur, & consequam quis ad Confessionem vadat, contritus esse debet. Alias ille absolutionem dare non debet, sed peccata retinere.*

EDMUNDUS AUGERIUS, SOC. JESU.

1989 Lib. 1. de Poenit. post recensitam cap. 2. materiam Sacramenti Poenitentiae, contritionem, confessionem, satisfactionem. Cap. 3. contritionem explicans, planè certum est (inquit) quod ad obtinendam peccatorum remissionem necesse sit dolere Tom. III.

de peccati enormitate, non solum ex intuitu poenae, cui per illud facti sumus obnoxii, sed etiam quia opponitur summo bono, quod est ipse Deus... cuius reformidare debemus offensam, ex quo super omnia visum diligere tenemur. Quod declarat ex exemplis Petri & Magdalenæ, quorum contritio haud dubiè ex amore processit, non ex solo timore. Scripsit anno 1567.

ÆGIDIUS TOPARIUS.

Anno 1570. conciones edidit in Epistolas & 1990 Evangelia. Et conc. super epist. in die Cinerum, explicans verba Joël, *Convertimini ad me in toto corde vestro, &c.* docet, iis prædicari veram poenitentiam, quam Propheta constituit in vera cordis ad Deum conversione... toto corde, id est (ut ipse explicat) *concepto odio peccati, & amore justitiæ.* Additque iisdem Prophetæ verbis prædicari errorem Lutheri, negantis tres poenitentiae partes, contritionem, confessionem, satisfactionem. Et quæ aded Prophetæ verba intelligit de poenitentia, etiam sacramentali.

ADRIANUS HECQUETIUS, ORD. CARM.

Adrianus Hecquetius, Carmelita Atrebatensis, 1991 Doctor Parisiensis, anno 1570. typis mandavit enarrationes in Evangelia Quadrages. Enarratione verò in Evang. feria 3. post Dominic. 1. Quadrages. "Ignoras" (ait) "quàm tuæ salutis conducatur Poenitentia Sacramentum? Qui ad poenitentiam non convertitur, ad Dei gratiam non revertitur. En hujus poenitentia partes habet. Contritione opus est, confessione, & satisfactione. Contritio est quedam tristitia propter Deum, ob peccatum perpetratum... Certè Deus offendi non debet, ob id possimum quod infinita sit bonitatis. Veluti igitur tibi scelus placuit, fac verè poenitens ut tibi proptus displiceat, & ob id vehementer doleas, & tibi quodammodo displiceat, quod non sit tibi major tristitia ob Deum, qui tam bonus est, toties offensum, &c."

PETRUS BACHERIUS, ORD. PRÆDIC.

Anno 1572. prælo dedit Homiliae in Epistolas 1992 Quadragesimæ. Et hom. feria 6. post Dominic. 1. agens de poenitentia sacramentali, primam partem ipsius explicans, scilicet contritionem, dicit quod "ex animo & libenter poenitendum est de admisso scelere, non idèd tantum quod animæ lædat valentiam; sed idèd etiam maxime quia indulgentissimo Patri supra modum displiceat; Patri illi dico, cui tot nominibus, ob multitudinem in nos accumulatorum beneficiorum, sumus devincti. Id omnino postulat ipse Dominus per Joëlem Prophetam c. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro.*"

JOANNES MALDONATUS, SOCIET. JESU.

To. 2. de Poenit. p. 4. post assignatum c. 1. 1993 discrimen inter contritionem & attritionem, c. 2. Quod (inquit) "sit pars poenitentia contritio, Scriptura docet, & quemadmodum præcipit ut Deum diligamus ex toto corde; ita jubet ut ad Deum convertamur in toto corde. Hæc autem contritio est toto corde dolere, ita ut scindamus corda nostra, ubi etiam exprimitur, non tantum attritio, sed etiam vehementia contritionis... Et ratio est: nam eadem viâ necesse est ad Deum convertamur, quâ ab eo discessimus. Discessimus autem ab eo, quia illi anteposuimus res creatas. Ergo debemus ad illum redire, dolendo quod ipsum offenderimus, plusquam doleremus propter res omnes creatas." Et cap. 3. "Necesse est habere contritionem, qui confitetur." Et ista communis (inquit) opinio est.

GEORGIUS BUSTIUS, ORD. PRÆDIC.

In lib. de Poenit. quem edidit anno 1576. q. 2. 1994 A Christo institutum est Poenitentia Sacramentum, contritionem, confessionem, & satisfactionem continens, tanquam ejus partes... om-

“nind necessarius. Nam cum per lethale peccatum homo sit à Deo avertus... exigitur primò, si Dei amicitiam per peccatum amissam consequi exoptat, ut à peccato ipso avertatur, dolens de commisso, proponensque ipsum non amplius committere; quod ad rationem spectat contritionis, quæ mens ad Deum convertitur. Quæ tamen conversio fieri non potest, nisi adit divina gratia, charitatem, sive amorem Dei gignens, per quam ipsi Deo coniungitur & unitur.” Sine qua contritione, seu conversione, q. 4. dicit, quod *hec vera confessio dici potest, nec peccator absolvi debet.*

GABRIEL PRATEOLUS.

1995 In confutatione quinquaginta insignium errorum Lutheri, Typis datâ anno 1574. confut. erroris primi, perfectam requirit contritionem. Si quidem conclus. 2. Peccator (inquit) *adultus non potest sine penitentia justificari.* Conclus. 4. *Penitentia virtus, & Evangelicâ... hoc est verâ & sincerâ contritione, ante datam Sacerdotis confessionem, Deus peccata remittit.* Dummodò non deit votum confessionis, ut dicit conclus. 5.

MARTINUS AB EISENGREIN.

1996 Eisingrenius S. Th. Doctor, & Procancellarius Ingolladensis, in suo Confessionali edito anno 1577. c. 4. q. 5. Sic habet, “quid requiritur in penitente, ne informis sit confessio, & Sacerdotis absolutio inefficax?” Respondet: “Si quis huius Sacramenti fructus participare esse velit, 1. necessaria est cordis penitentia... 2. non sufficit atteri, sive detestari peccatum propter ipsius turpitudinem, generatæ metum, aut similem aliquam causam, sed conteri oportet. Hoc est peccatum odibile debemus propter Deum opt. max. indignis modis à nobis offensum... Quòd autem hæc contritio ex amore Dei debeat proficisci, & non ex metu supplicii tantum, clarè attestatur S. Augustinus, &c.

GABRIEL INCINO, CANONICUS REG. LAT. Anno 1577. in Ecclesia Constantina sermonem habuit de penitentia, in quo expressè docet, & copiosè probat, penitentiam veram importare dolorem pro peccatis principaliter quatenus sunt offensiva Dei, infructuosamque esse penitentiam ex solo timore purgatorii vel infernalis, hæc esse doctrinam Catholicam, & communem Theologorum.

PETRUS EMOTTA.

1998 Theologus iste Parisiensis, Laudunensis Ecclesiasticæ, lib. 3. Profess. Cathol. fid. c. 9. de contrit. Ut proficit penitentia, oportet utrumque actum adesse, quem complectitur prima penitentia pars, quæ contritio dicitur; quæ definitur, dolor voluntariè assumptus pro peccatis, propter Deum, cum proposito confitendi & satisfaciendi. In qua definitione ostenditur discrimen inter contritionem & attritionem, 1. quia contritio propter Deum tamquam finem suscipitur, attritio autem propter timorem damnationis. 2. quòd contritio à timore filiali nascitur, attritio ex servili. 3. quòd contritio iuncta cæteris penitentia partibus vim habet remittendi peccata, attritio non habet. Hæc scribebat anno 1578.

PETRUS DIVOLLUS ORD. PRÆDICATORUM.

1999 Petrus Divollus S. Theologiæ Doctor, Ordinis Prædicatorum, in Instructionibus, seu Sermonibus Quadragesimal. (eodem anno 1578. editis) serm. sup. Dominic. Pass. Confessio, non servili timore fieri debet, sed charitate & amore Dei. Et inf. Per confessionem peccatorum nostrorum, eorum obtinemus veniam & remissionem; dummodò eorum habeamus contritionem, quæ absolute necessaria est cum Confessione. Quia attritio non sufficit, & si fo-

lam haberemus attritionem, peccata nobis non remitterentur. Explicans verò attritionem, attritio (inquit) est tristitia de peccato commisso, non ob amorem Dei offensum, sed ob solum timorem damnationis, &c.

FRANCISCUS SAMARINUS.

Samarinus, Ecclesiæ Lateranensis Beneficiarius, anno 1585. publicavit Sacerdotale, seu Sacerdotum Thesaurum, iuxta consuetudinem S. R. E. sacrique Concilii Tridentini sanctiones. Ubi p. 1. de contrit. istud Sacramentum habet tres partes, contritionem, confessionem, &c. Contritio est dolor pro peccatis voluntariè assumptus, &c... dolor peccatorum debet esse propter Deum, non propter timorem poenarum, aut propter quodvis aliud; sed quia sunt offensiva Dei. Vide supra num. 1673.

MARTINUS NAVARRUS, POENITENTIARIUS ROMANUS, ET LUDOVICUS GRANATENSIS, ORDINIS PRÆDICATORUM.

Navarrus, præcipuus sui sæculi Canonista, Romanæ Ecclesiæ Maior Poenitentiarus, Manuale suum (quod Gregorius XIII. motu proprio laudavit, suoque Apollice privilegio honoravit) primùm edidit tempore Tridentini, illudque deinde recudit anno 1575. Ibi verò c. 1. n. 1. Antiquorum (inquit) & recentiorum, qui in cap. perfecta de penit. dist. 1. citavimus, secuti sententiam, definitur, quòd contritio est poenitentia voluntaria, cum dolore maximo, actuali vel virtuali, peccati proprii jam commissi, quatenus est offensiva Dei, super omnia dilecti, cum spe veniæ, & proposito non peccandi amplius... Dixi quatenus est offensiva Dei: quia ubi id principaliter debet poenitere.

Et n. 7. dicit, non esse veram illam opinionem, quam nuper vidimus defendi in selectis quibusdam Comitibus, videlicet sufficere ad condonationem peccati, per Sacramentum Poenitentia, attritionem, quæ poenitens dolet de peccato, etiamsi sicut tam non esse contritionem, nec dolet propter Deum. Oportet enim imprimis ut poeniteat ob amorem Dei, vel eò quòd est eius offensiva, saltem virtualiter.

Et n. 33. loquens de attritione propter metum, poenæ temporalis vel æternæ, dicit, quòd non sufficit ut per ipsam solum remittatur peccatum; nec neque per eam, & absolutionem sacramentalem simul, quinimò peccat, qui cum ea petit, aut accipit absolutionem.

Et in fine capituli: negamus sufficere ad absolutionem sacramentalem attritionem, sive poenitentiam, quæ peccator cessat à peccato, propter solam poenam inferni, si nullus actualis vel virtualis Dei amor, vel odium peccati quatenus est ipsius offensiva, eam comitetur.

Eo ferè tempore, quo Navarrus, scripsit insignis Theologus, Ludovicus Granatensis, cuius præclarum testimonium, pro servili attritionis insufficientia, divinaque dilectionis necessitate, habes supra n. 1767.

JOSEPHUS ANGLEZ, EPISCOPUS BOXANENSIS, ORDINIS MINORUM, PHILIPPUS FABER FAVENTINUS, DIDACUS STELLA, PETRUS POSNANIENSIS, ANTONIUS HIQUEUS, ET JOHANNES PONTIUS, EJUSDEM ORDINIS.

Lucidissima eorum testimonia protulit cap. 142. §. 5. Vide ibi.

ALFONSUS VIVALDUS.

In celebri Candelabro suo aureo, anno 1588. edito, p. 1. tit. de Sacram. Poenit. §. de contrit. n. 2. contritionem dividit in perfectam & imperfectam. Num. 3. imperfectam definit illam, quæ licet tantam propter Deum dolorem de peccatis concipiamus, non tamen ita servidè, & super om-

nia, sicut primâ, id est perfectâ. Et postquam n. 10. dixit, peccatorem teneri ad concipiendum de peccatis dolorem: num. 13. querit, utrum talis dolor debeat esse propter Deum? Respondet (inquit) secundum Navarrum.... Solum, & communem, quod sit. Et §. de attritione, postquam n. 2. cam dividit in perfectam (quâ tantum propter Deum purè dolemus de peccatis, sed non ita fervidè, & super omnia, ut par erat) & imperfectam, quâ dolemus de peccatis, non propter Deum. Num. 7. querit, sufficitne attritio, quæ concipitur tantum propter timorem inferni, cum Sacramento Pœnitentiæ, ad remissionem peccatorum? Relatis duabus sententiis, quarum prima affirmat, secunda negat sufficere: secunda (inquit) opinio mihi placet, nimirum si cum tali attritione non adsit dilectio Dei, saltem virtualiter, non sufficere. Quod (inter alia argumenta) probat ex Tridentino, quod ostendit huic favere opinionem.

JOANNES LENSÆUS.

2004 Saum de Christiana libertate Opus edidit anno 1590. Istius Operis lib. 6. c. 4. multis ostendit, eos, qui solo metu, non amore justitiæ, quod præceptum est faciunt, nondum liberos esse à servitute peccati. Sic loquitur in titulo capitis illius, inter alias hujus rationes, hanc afferens, quia ubi solus animus metus occupat, est ab ope nefario manus cohibetur, quia tamen cogitur homo aliud habere in opere, quam gerat in voluntate, nondum effugerit dominantis cupiditatis & peccati servitutem.... Quomodo ergo modo liber est, cujus in animo peccandi adhuc, quamvis occultior, regnat affectus? Non facio, inquit. Quare? quia timor. Nondum amas justitiam, adhuc servus es, inquit Augustinus in Psalms. 32. Idcirco luculentissimè B. Gregorius.... Hinc igitur vetus Testamentum, cujus in ancilla Agar quædam admiranda præcedat, in servitutem generasse à Paulo dicitur, propterea quod metum incutens tantummodo, non amorem sanctum ingeneravit, servus faceret, qui iram Domini & flagra formidaret: non liberos, qui ipsum Patrem offendere vererentur.

Et cap. 5. Deum non gratis & serviliter ille colit, qui aliud præter Deum querit, quod non propter ipsum Deum amat, sed ob id potissimum, ut sibi bene sit accommodè (propt facit, qui de peccatis dolet ob servilem metum gehennæ, ut sibi accommodè) talem enim suæ adhuc cupiditati mancipatum, non justitiæ, Deique servum utroque, suis ipse ultimus convincit.

Hinc cap. 6. ostendit, inordinatam esse, Deum amare propter creatam beatitudinem, ut nobis bonam, ibi sistendo. Et c. 7. ex Augustino: Quando solus metum occupat hic servus (id est servilis timor) nihil est in homine libertatis, quæ à bona voluntate sumit initium. Bonam autem voluntatem sanctus amor efficit, prout ibidem probat ex Fulgentio.

Et l. 7. c. 14. relata sententiâ Chrysostomi: non vult ergo Deus ut timeatur ab hominibus quasi Dominus, sed ut diligatur quasi Pater, &c. Quo loco non id agit ut divino iustitiæ omnis abscindatur metus, sed ne eo solo dominante, atque occupante animum, in servitute maneat.

2005 Est quidem utilis metus, imò necessarius, tum ad ingrediendam justitiam, tum plerique ad eam retinendam, sed hoc in quantum metus cum amore imbecillum firmat voluntatem, ut firmiter velit, quod alioqui solum infirmè velle: nam etiam iustorum quorundam bona, sed infirma voluntas, iudiciorum Dei contemplatione excitanda & firmanda est, ne peccati inescitata voluptate, cito ab itinere salutari deflectat.... Nam cum bona voluntate homines quidam à malefactoribus abstineant.... ab iisdem urgente metu, ne tormenta peccantes excipiant, major e cura sibi temperant. Ita plerique, UTROQUE

PARITER AGENTE, ET AMORE ET TIMORE, ILLO DUCENTE, ISTO EXSTIMULANTE, suum quique officium faciunt.... unde imbecilla voluntas standi accipiat firmitatem. Quem locum si Maximilianus Le Dent de attrit. & metu c. 11. §. 7. fideliter retulisset, non dixisset, eo Lensæum luculentissimè declarare, solo servili metu peccandi voluntatem penitus excludi posse. Sed verba masculis expressa truncavit, ut incum faciens id suaderet, cujus oppositum Lensæus in superioribus manifestè declarat. Sicut & l. 13. c. 8. cum dicit, esse verissimum, dum solus urget animum metus, veram non posse esse religionem, sicut nec justitiam veram, nec veram proinde penitentiam.

JOANNES MOLANUS.

Et iste laudatissimus Doctor Lovaniensis, de 2006 Ecclesia Dei (Baronio teste) & veritate Catholica optimè meritis, in Theol. Pract. eodem anno 1590. Colonia edita, tr. 1. de pœnit. c. 2. conclus. 3. qui pœnam (inquit) dumtaxat reformidat, quoniam adhuc amore peccati tenetur, nondum veram pœnitentiam agit. Quia uti cap. 7. conclus. 2. habet: omnes docent, de ratione pœnitentiæ esse dolorem detestationemque peccati, quia contra Deum est. Consideranda quidem sunt in peccatis quæcumque mala sunt, quod videlicet sint turpia, quod sint contra rectam rationem & honestatem, contra honorem & famam, contra æternam vitam & felicitatem. Quibus tamen supereminet consideratio quod sint contra justitiam, contra Dei bonitatem, reverentiam, honorem, ac debitam obedientiam, nec si priora illa sensibilibus moveant, valde curandum est.

Et conclus. 3. loquuntur Scholastici diversimodè de attritione, eò quod sit triplex genus illius. Primum, cum quis dolet de peccato propter humanam & naturalia motiva. Alterum, quod oritur à timore pœnarum. Tertium, cum est desiderium imperfectum placendi Deo. Seniores igitur Scholastici, cum asserunt virtutem Sacramenti Confessionis ex attrito contritum hominem facere, loquuntur de attritione, quæ adjunctam habet affectum, quo pœnitens incipiat diligere Deum, tamquam justitiæ fontem. Meminit Ruardus quosdam consolatorid scripsisse de quovis attritionis genere, sed illud nec Scripturis, nec Patrum testimonio esse consentaneum, si intelligant, nullam Dei, aut offensam ejus in displicentia hæc peccati habendam esse rationem.

Quid ad hoc Maximilianus Le Dent? Respondet affectum illum, quo pœnitens incipit diligere Deum, &c. esse desiderium placendi Deo, de quo proximè antè. Hoc autem habere dicit, eum qui atteritur ex timore gehennæ, etiam absque alio motivo. Verum enimverò si Molanus ita censuisset, tria illa attritionum genera non distinxisset, nec attritos cum imperfecto desiderio placendi Deo contraposuisset attritis solo servili pœnarum timore. Contraposuit autem, & merito: quia qui solo metus servilis motivo movetur ad displicentiam peccati, non movetur eò quod peccatum displiceat Deo, sique contra Deum, contra justitiam, contra Dei bonitatem, reverentiam, honorem ac debitam obedientiam. Hoc verò sensu Molanus tradidit habendam in displicentia hæc Dei, aut offensam ipsius rationem. Solum proinde Molani contextus Maximilianus gloriæ manifestè convellit.

JACOBUS BAYES.

2007 Lovaniensis ipse quoque Doctor, Ecclesiæ Collegiæ D. Petri Decanus l. 2. Instit. Christ. Relig. postquam cap. 1. determinavit partes Sacramenti Pœnitentiæ, contritionem, confessionem, &c. cap. 81. sic contritionem definit: Est animi dolor de admissio contra Deum peccato, &c. Quia ex definitione infra colligit, quod displicent-

ria peccati ex solo naturali lumine concepta, vel ex solo gehennae metu orta (quae peccandi voluntatem non excludit) contritionis nomen haud meretur, sed is demum & solus dolor (nota bene) qui est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero, ex Dei amore natus (audiant Maximilianum sequaces) qualis animi contritio ad peccatorum remissionem semper necessaria fuit. Quodque imperfecta etiam contritio amorem iustitiae conjunctum habet, quo Deum, velut fontem iustitiae, penitens diligere incipit.

Et cap. 84 docet, quod servilis timor contritionis, etiam imperfectae, rationem non absolvit, est tamen gradus ad eam introducendam propinquus. Dum enim conscientiam aeterni incendii pavore flagellat, voluntas peccata... odisse, ac remedium contra tantum malum querere incipit. Sic autem anxio Dei misericordia hominem timore percussam in spem obinendae veniae erigit... paulatimque spectatorem pellente, amor Dei succedit... Quo tandem amore hominis animus imbutus peccandi voluntatem deponit, necnon peccata detestari incipit... quia Deum offendunt, iustitiamque laedunt. Non igitur ante, dum sibi solum displicebant, quia supplicis infernalibus obnoxios reddunt; nec enim tunc ea detestabatur, quia Deum offendunt, nec eorum voluntatem penitus deponerat, quia animus ipsius Dei amore nondum imbutus erat.

3909 Dicit quidem Doctor ibidem, quod saepe ad Sacramentum timore solo adductus, inter consistendum plenus immutatur; nonnunquam vero istud efficitur in absolutione. Nam operi à se instituto Christus adest, ut penitens verbis Sacerdotis... commotus, verè contritus efficiatur. Verùm eo non obitante negat in homine solo timore adducto veram adeste contritionem, etiam imperfectam, quae cum Sacramento sufficit ad peccatorum remissionem, vultque ad id necesse esse quoddam mutatio ista fiat, ita ut à timore ad amorem penitens transeat, uti videbit quisquis contextum legerit, & attendarit.

THOMAS STAPLETONUS.

3910 Quemadmodum Lenzæus, Molanus, Jacobus Bajus, sic Stapletonus, Lovanientes inter Doctores celebre nomen habet, scriptisque adversus haereticos libris gloriorum. Libro verò 5. de inhaerente iustitia in Prolegom. 1. explicans dispositiones ad justificationem, à Tridentino festi. 6. c. 6. enarratas, vera (inquit) contritio odium quidem peccati habet, sed propter Deum offensum, non propter timorem poenarum. De qua Apostolus dixit: tristitia qua secundum Deum est, poenitentiam in salutem habilem operatur. Manifestum est autem (ait Ambrosius hunc locum in Commentariis explicans) quod qui tristis est, quia peccavit, secundum Deum tristis est. Dolet enim quia fecit quod odit Deus.

Postquam deinde dixit, non tam intentum odium requiri in dispositione ad justificationem per baptismum, quam in contritione, primam partem poenitentiae sacramentalis, subdit: quinta dispositio est dilectio Dei, quatenus omnis iustitiae fons est, ut Patres Tridentini loquuntur, id est quatenus solus ille justificationis nostrae auctor & operator est... hanc disponentem dilectionem habuit Magdalena, cum diceret ei Christus: remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. (dilectio proinde illa benevolentiae est.) Necessitatem verò hujus disponentis dilectionis aperte Apostolus docuit, dicens: neque circumcisio aliquid valet, neque praepitium (supple ad iustitiam consequendam) sed fides quae per dilectionem operatur. Hic cum aperte docet fidei dilectionem adungi oportere, ut aliquid ad iustitiam operetur.

Probatur quoque inde hujus dispositionis necessitas, quod nulla potest fieri remissio peccatorum, nisi is qui sunt in charitate (loquitur ergo de dilectione charitatis) juxta... illud... Orationis Domini: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. An verò haec dilectio, disponens ad iustitiam, sit dilectio Dei super omnia? inter Scholasticos disputatur. Tamen quia communem Scholasticorum sententiam, quae illud affirmat, vellicant Protestantibus breviter eorum argumenta dilucemus.

Inter haec argumenta praecipuum istud refert, quod est adversariorum Achilles: "dilige Deum benevolè non potest, maxime super omnia, nisi jam habeatur à nobis. Unde Gregorius: qui mente integrè Deum delectat, profectò jam habet, quem amat. Et Aug. tr. 75. in Joan. quomodo diligimus. ut Spiritum sanctum accipiamus, quem nisi habeamus, diligere non possumus?" Respondet: "Deum in nobis esse, & habere nos Spiritum sanctum, per quancumque ejus operationem in nobis, idèoque per adjuvantes & cooperantes gratias cum in nobis esse, nostramque infirmitatem adjuvare, antequam per gratiam habituale diffundatur in cordibus nostris."

Et in Promptuario Cathol. super Evangelium Felli S. Mariae Magdalena: "Hac autem poenitentiae pars illa est, quam Theologi contritio nem vocant, & remissionem peccatorum praecedit... ut necessaria dispositio. Quoties sentis intelligendum est, quod Christus dixit hoc loco de Magdalena: remittuntur illi peccata multa, quoniam dilexit multum."

Et infra: "actus fidei, dilectionis, timoris, doloris, spem... disponunt peccatorem, redduntque idoneum, cui Deus peccata remittat & condonet. Neque enim absque illis condonabit. Si ne fide impossibile est placere Deo. Qui non diligit, manet in morte. Qui sine timore est, non poterit justificari, &c." Haec omnia sacra testimonia docent, media quaedam & principia ad condonationem necessaria haec lingua esse.

Et in Promptuario Dòm. 10. post Pentecost. textu 6. exponens poenitentiam secundum Deum (de qua Apostolus 2. Cor. 7. quae secundum Deum tristitia est, &c. quamque Tridentinum festi. 6. c. 6. de poenitentia etiam sacramentali intelligit) secundum Deum (inquit) id est propter Deum offensum, benevolè utique dilectum, ut ante.

VITUS MILETUS.

Anno 1593. librum edidit, cui titulus: Mille sexcenti errores de Sacramentis. Ubi titulo de contritione n. 1434. dicit, quod verus non est dolor, qui ex timore, sed qui provenit ex amore. Detestandum est enim peccatum, & metuendum, non propter malum poenae, sed culpa.

DIONYSIUS PERONETUS, ORD. CARMELITARUM.

Dionysius Peronetus, Doctor Parisiensis, Ordinis Carmelitarum, in Manuali Curatorum edito anno 1594. serm. de Sacram. Penit. explicans primam ipsius partem: Contritio (inquit) est dolor & displicentia, quam homo concepit propter offensam commissam in Deum, cum proposito melioris vitae. Non satis ergo censuit dolere propter poenam.

CHRISTOPHORUS SYLVESTRANDUS, ORD. CARMELITARUM, ET JOANNES PAULUS PALANTERIUS, ORD. MINORUM.

Sylvestranus noster, insignis Theologus Patavienis, anno 1594. Clementi VIII. dicavit Lectiones suas super Sententias, ubi in 4. lect. 38. de forma absol. in respons. ad 11. & lect. 45. talem requirit contritionem, quae peccator à Deo absolvatur per potestatem auctoritatis, priusquam Sacerdos ipsum absolvat per potestatem ministerii. Circa

Circa idem tempus Palanterius, in suis quoque Lectionibus super 4. Sententiarum 96. & 101. eandem doctrinam tradit, & Lect. 84. contritionem requirit, quæ sit motus liberi arbitrii in Deum super omnia diligendum, & exinde motus in detestationem peccati.

HIERONYMUS TORRES, SOCIETATIS JESU.

1013 In Confess. August. l. 8. c. 9. de Sacramento Penitentiae, §. 1. dicit, penitentiae virtutem (quæ pro motivo habet interesse Dei) ut in omnibus peccatoribus, ita in omnibus adultis ante baptismum, ad justitiam consequendam requirit. Et ad hoc in ipsis non solum fidem... sed & spem, & amorem justitiae, atque odium peccati necessaria esse. Et §. 6. dicit cum Augustino, quod penitentiam (etiam sacramentalem, de qua expressè agit) certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.

FACULTAS LOVANIENSIS.

1014 Cap. 11. ad articulos à Pio V. damnatos, alijudens ad Tridentinum sess. 6. c. 6. dicit, quod antequam justificetur, inest in penitente (necessario utique conformiter ad Tridentinum) amor aliquis justitiae, quæ Deum diligere incipit, tanquam fontem omnis justitiae. Et in justificatione Centuræ anno 1588. edita, neque illuminatio duntaxat iustitiae, neque metus seu terror, penarum post hanc vitam laendarum, inest, sed sufficit ad inchoandam conversionem, sed per aeternam gratiam opus est, quæ cor sic motum atque percussum emolliat, non solum timore concutiendo, sed etiam amore afficiendo, ut aperte significant verba sequentia: etenim quidquid intus est, quod suadet tantum, & non persuadet, aliter non adducit, terrore concussit, non amore efficit.

Quæ si conjungantur cum definitione contritionis (primæ partis penitentiae sacramentalis) quam in Confessione sua Catholica anno 1544. dedit, videlicet: *Contritio est animi dolor de peccatis, propter Dei offensam susceptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi: non autem, ut quidam hoc saeculo perniciosè docent, terror conscientiae propter apprehensum gehennæ supplicium, &c.* Nullum superest rationabile dubium quod antiqua Lovaniensis Facultas, perinde ut nova (de qua infra) iervilis attritionis insufficientiam, divini amoris necessitatem docuerit.

SCOLIASTÆ LOVANIENSIS.

1015 Ad lib. 4. S. Augustini de Baptismo c. 21. explicantes ista Augustini verba: "Catechumenum charitate flagrantem." Augustinus (inquit) charitatem generalitè accipit pro dilectione, quæ Deum, tanquam omnis justitiae fontem, suamumque bonum, diligere incipit. Cujusmodi & ante justificationem, etiam sacramentalem, requirit Concilium Tridentinum.

JACOBUS DE GRAFFIIS.

1016 In suis arcibus decisionibus Catuum Conscientiæ, anno 1593. editis, non contentus servili attritione, cum sacramento requirit contritionem, saltem excillimam, ita ut homo putet se dolere propter Deum. Lib. 1. c. 1. n. 6. & 8.

JACOBUS GUALTERIUS, & SOC. JESU.

1017 In Tabula Chronographica Itatûs Ecclesiæ Catholicae, ad quintum saeculum, Augustini sententiam referens, suamque faciens, Augustinus (inquit) conc. 2. in Psal. 101. docet, penitentiæ hanc quaquam satis esse dolorem ex peccatis susceptum, imò nec peccatorum confessionem, cum dolore illo conjunctam, nisi sacerdotalem quoque absolutionem consequatur. Quid enim (inquit) prodesset Lazaro, quia processit de monumento, nisi diceretur, solvite eum, & finite abire? Ipse quidem voce de sepulchro suscepta, ipse clamando animam reddidit... Cum audis hominem pœnitere peccatorum suorum, jam revixit. Quod Augustini dictum Gualterius sic interpretatur: hoc intellige, quando peccator verè

conteritur, hoc est quando præcipue propter Deum odit peccatum, seu, quod eodem redit, quando peccatum eo potissimum nomine detestatur, quod Deo injuriosum est. Deinde subiungit ex Augustino, quod etiam homo, jam à Domino per contritionem suscitatus, per Confessionem de sepulchro educitur, adhuc per Ecclesiam solvendus est; suscitari autem ipse mortuus non nisi intus clamante Domino (id est inus operante veram contritionem, per quam anima, seu vita gratiæ mortuo redditur) potest. Contritionem proinde justificantem Gualterius requirit, per quam spiritualiter mortuo anima, seu gratia justificans redditur, priusquam de sepulchro per Confessionem educatur.

JOANNES MACHARENTINUS, EJUSDEM SOC.

2018 Macharentinus, cum opinione sanctitatis Treviris mortuus, in Catechismo, quem autoritate Archiepiscopi Trevirensis pro instructione Parochorum conscripsit, c. 4. de Sacram. loquens de contritione, quam necessariam Sacramenti Penitentiae partem facit: *Quanta (inquit) debet esse contritio, ut ad peccati remissionem sufficiat? Requiritur, & sufficit, ut ex vera Dei charitate super omnia emanet, ipsamque habeat. Si enim ille animi motus ex aliis quam ex amore Dei procedit, non ad Deum, sed ad aliud bonum ducit. Si enim procedit ex amore Dei, sed non perfectè, non conjungit perfectè Deo. Qui itaque non diligit, manet in morte. Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Hæc est que operit multitudinem peccatorum.*

BERNARDUS ROSIGNOLIUS, EJUSDEM SOC.

2019 Lib. 1. de discip. Christi, perfect. c. 8. "Compunctionis apud S. Gregorium duo sunt genera... cui addi debet tertium ex... S. Bernardus... De duobus primis ita scribit S. Pontifex: "duo compunctionis genera sunt, quia Deum sitiens anima prius timore compungitur, post amore..." Itaque "primum compunctionis genus illud est, quod à Theologis appellatur attritio, nec alio nomine dignum est, cò quòd adhuc longè distat ab altissimo illo mœrore & dolore cordis, qui contritio nominatur."

Secundum etiam mœoris genus, licet cum amore conjunctum sit, est nihilominus attritio, licet priore excellentius, ut quod ex amore proficiscitur; non autem adhuc contritio: quia nititur non amoris Dei perfectè, qualem exigit contritio, sed amoris caelestium gaudiorum, qui non ineptè appellatus est amor concupiscentiæ."

Necesse igitur est, ut altioem gradum de peccatis commissis dolor teneat; itaque afficiat animum, ut non amore aliquo sui "principaliter" peccata sua defleat, sed præcipue ipso amore solius Dei, in quem solum gravissimè injuriosus fuit, sanctissimam ejus legem violando... Et hic est tertius compunctionis, altissimusque gradus. Hunc proinde necessarium censet, cum ait: *Necesse est igitur, &c.*

ADRIANUS MANGOTTUS, EJUSDEM SOC.

2020 To. 1. monito 81. contritionem, seu conversionem, ex Dei & justitiæ amore requirit, dicens: *Vera & sincera cordis ex fide ad Deum conversio potest consistere sine charitate, quæ cum Deo habet amicitiam. Sine dilectione cordis non est vera contritio: cum non satis sit peccata odisse, nisi & justitia diligatur.*

Quod probat ex illis Tridentini verbis sess. 6. q. 6. ex quibus primum nostrum ex Tridentino argumentum supra depromptimus.

GREGORIUS MASTRILLUS, EJUSDEM SOC.

2021 Floruit sub initium hujus sæculi, Ecclesiastes in Italia celeberrimus. Concionum verò to. 2. ferm. 55. naturam & necessitatem contritionis explicans: *semper (inquit) & in statu naturæ, Mosaicæ legis, & gratiæ, necessaria fuit contritio: cum in*

zerim Confessio sacramentalis tantummodo necessaria sit in statu gratiae. Qualis contritio semper necessaria fuit? Qualis sufficit? An illa quae ex servili timore proficitur? Absit: quemadmodum enim palatium Regis Assueri non poterat ingredi, qui vestitus erat veste servili; sic & solus servilis timor caelesti te patriâ excludit. Ideo Dominus per Hieremiam monet, si revertaris Israël, ad me convertere. Quasi dicat, si vis peccatum deserere, illud desere amore mei. Propterea contritionem, quam dixit in omni statu necessariam, sic definit: *Contritio est peccati detestatio atque odium supra omne quod odio haberi potest, & id propter Deum, summè dilectum. Et ut ostendat se loqui de odio peccati ex Dei amore profuente, subiungit: Facile colligi potest, quantum esse oporteat hoc odium peccati, quandoquidem amor Dei super omnia est illius mensura. Deus est summum bonum. Peccatum summum malum. Adhuc cum in peccato sit plus mali, quam in inferno, hunc autem summè execremur, quanti nobis peccatum magis detestandum?*

LUDOVICUS CARBO.

2022 Celebris iste Scriptor, qui Perusii & in aliis Italiae Civitatibus Theologiam cum laude prælegit, scribens ad exitum sæculi XVI. de præcept. Eccles. c. 13. censuit servilem attritionem cum Sacramento non sufficere, ut Maximilianus Le Dent fateatur in respons. ad Xenium. Carbonis verba sunt: *Nulla attritio, quæ non dolet de peccato, aliquo pacto ut est offensa Dei, sed tantum ob aliquam causam; habes vim iustificandi, etiam cum Sacramento conjuncta. Quoniam & divina Littera, & SS. Patres planè docent, dolorem debere esse de peccato, ut est offensa Dei. Neque enim par est ut peccatum remittatur, nisi habeatur ratio ejus, qui offensus est.*

Observatio momentosa.

2023 Ex Scriptoribus tam illustribus, tanto numero hæcenus productis, cordatus Lector conspiciere potest, sententiam de necessitate amoris, insufficientiaque servilis attritionis, communem fuisse utque ad finem sæculi decimi sexti; verisimèque Suarezium, qui sua typis mandavit circa annum 1596, deque poenitentia adhuc scribebat anno 1603. in 3. p. q. 90. a. 4. disp. 15. sect. 4. n. 7. dixisse, quod opinio (dicens servilem attritionem cognitam cum Sacramento sufficere) nec valde antiqua sit, nec multum communis. Verisimè quoque Morinum scripsisse, autoritate Suarezii & Vasquezii factum, ut aliquot post annis redderetur celeberris, tandemque aliquando (ob ignorantiam Historiam Concilii Tridentini) communis seu communior inter Neotericos fieret. Qualis esse desit, ex quo Historia illa, per Eminentiss. Cardin. Pallavicinum conscripta, Latino idioma prodit. Ante cujus editionem, anno 1670. factam, Doctores insignes, nec contemnendo numero, ab initio præsentis sæculi utque in præsens, opinioni illi contradixerunt, utique

ARCHANGELUS RUBEUS.

2024 Archangelus Rubeus, Canonicus Regularis Lateranensis, deinde Episcopus Calenus, sub initium sæculi 17. edidit crudelitissimum Commentarium suum in 4. Sententiar. anno 1609. Venetiis recusum. Ubi distinct. 14. relatis verbis Concilii Tridentini sect. 6. c. 6. affirmat, quod præter fidem & spem in peccatoris conversione actus charitatis... necessarius est, nam sine detestatione peccati propter seipsum, & in quantum Dei offensa (quod, teste D. Thoma, ad charitatem pertinet) nunquam peccator veniam obtinet... postremo necessaria est ipsius Sacramenti Poenitentiae actualis susceptio, aut saltem propositum recipiendi.

Intra: *Qui peccata propter poenas inferni detestatur, plus illas odit quam peccatum, si peccata detestatur propter poenas tantum... In hoc enim*

pena est finis, cum non aliud intendat, nisi poenam fugere. Quod malum existis: cum tunc convincatur plures facere poenam, quam Dei offensam. Et consequenter repugnat charitati, quæ Deus super omnia diligi debet.

Distinct. 17. *Voluntas, quæ solum detestatur peccatum suppliciorum timore, nondum perfecte recedit ab ipso. Ideo meritò solum attritio dicitur, hoc est fracta, quantum ad affectum peccati, solum in partes grossiores. Quia nondum affectus peccati in ea totaliter destructus est.*

Longè infra: *Attritio non est ut sic pari Sacramento... contritio, non attritio, est pari Sacramento. Vide etiam plura ad intentum dist. 20.*

AUTHOR GEMMÆ EVANGELICÆ.

Anno 1602. liber cui titulus, *Gemma Evangelicæ*, & Latino in Gallicum translatus, typis Parisiensibus editus fuit, cum approbatione Doctorum Parisiensium, antea tantum, nihil eo contineri nisi doctrina Ecclesiæ conformem. In eo verb. c. 54. dicitur, quod si post peccata commissa cum Deo in gratiam redire velimus, oporteat nos cum amore confiteri peccata nostra, de hisque dolere magis ex amore Dei, quam ex amore nostri.

PAULUS COMITOLUS.

Addictus quidem fuit attritioni formidolose, tamquam probabiliter sufficiens; Respondit, tamen Moral. l. 1. q. 32. dixit: *non usque adeo certum, attritionem poenitentis esse satis, quippe plures magnosque Theologos requirere contritionem perfectam. Quocirca Sacerdotis partes esse debent vere contritionis motum in corde poenitentis auxiliantem Deo elicere... eundemque hoc modo affectum tantam demum absolvere, cum perspexerit ipsum propter Deum dolere de peccatis.*

JACOBUS JANSONIUS.

In 2. Cor. 7. explicans Apolloni verba: *Contritio prout Deus à delinquentibus requirit, atque adeo Dei causa.*

INNOCENTIUS CIBO GHISI, ORD. PRÆDIC. Cibo Ghisi, S. Th. Doctor, Ord. Prædic. in 203. discurs. moral. super 7. Psalmos Poenit. ad illa verba: *Et anima mea turbata est valde, &c. dicit, quod dolor iste, qui ex timore nascitur, & attritio nominatur, parum proficeret, nisi accederet dolor ex amore, qui contritio dicitur. Et infra: Anima poenitentem affligere turbareque ipsam debet magis propter culpam, quam propter poenam, seu poenitentiam formidinem.*

JUDOCUS CLIEVOEUS.

In doctrina moriendi c. 17. dicit, eorum qui conversionem suam ad vitæ finem differunt, conversionem, seu poenitentiam, tunc incertam esse, ambigamque: *Ambiguum siquidem id relinquatur: an amore iustitia tunc convertatur, qui semper vitam egit in peccatis, an poenitens timore poenitentia, ob instantem & impendentem mortem. Quippe si non corripuisset huiusmodi hominem mortis, qui mortem minaretur, nequaquam poenitentia egerat se fortè submississet, nec confessus peccata sua fuisset (loquitur ergo de poenitentia sacramentali) & si spes illi esset, aut fiducia evadendi immemorem mortem... adhuc poenitentiam non ageret, neque sua Sacerdoti peccata detegeret. Videtur passim sequentia ibidem.*

GREGORIUS DE VALENTIA, SOC. JESU. Fateor hunc Authorem, scripsit adversus hæreticos celebrem, deque Ecclesiâ (licet non de gratia) benè meritum, non esse ex toto nostrum. Est nihilominus, pro quanto to. 4. disput. 7. de Poenit. q. 8. puncto 1. dicit, quatuor modis posse quem dolere de peccato. 1. ut dolor sit de peccato, non ut peccatum, & offensa Dei est, sed tantum ut poena reatum indicat... ita ut neque actu, neque etiam virtute ejusmodi do-

lor suscipiatur causa ipsius Dei offensa. Quod accidit, quando ita quis dolet de peccato, ut nisi poenam timeret, non doleret. 2°. ita ut dolor sit de peccato, tum propter poenas, tum simul actu vel virtute, propterea quod sit offensa Dei; sed sic ut non doleret quis ea ratione, nisi poenam timeret. 3°. ita ut dolor sit de peccato propter poenas, & simul actu vel virtute, propterea quod est offensa Dei. etiam si nulla alia subesset ratio dolendi, sic tamen ut non habeatur de peccato ejusmodi dolor, tamquam de summo malo super omnia detestabili.

4°. ut fit dolor de peccato, quatenus est Dei offensa, & summum malum, oriturque actu vel virtute, ex dilectione Dei simpliciter super omnia. Jam dolor primo & secundo modo neque contritio, neque attritio proprie nominari debet (hoc est quod pro nobis facit) quoniam communiter nomine contritionis, vel etiam attritionis solet intelligi dolor bonus. Ille autem dolor est actus malus. . . . Quod si apud Doctores aliquos Catholicos alicubi legatur dolorem, ob solum metum poenae, esse bonum, intelligi debet de dolore, qui actu sit propter solum ejusmodi metum, sed virtute tamen sit etiam de peccato, ut est Dei offensa, etiam si nulla alia ratio interveniret dolendi.

Puncto 2. dicit: "virtualiter omnem attritionem, quae verè attritio dici possit, debere esse de peccato, ut est Dei offensa, sicut supra puncto 1. confirmavimus.

Puncto 4. animadvertendum nos, cum attritionem censemus ad rectum ac etiam fructuosum usum Sacramenti Poenitentiae sufficere, non nisi cum attritionem existimare, quae attritionis nomen in disputatione hujusmodi Theologica verè & proprie mereatur, qualem supra puncto 1. descripsimus. Etenim talis attritio habere debet aliqualem respectum ad Deum, ita scilicet ut sit de ipso peccato cogitatio ut est contra Deum, seu ut Dei offensa. . . . 2°. debet hæc attritio virtualiter saltem esse dolor talis, ut etiam si nulla alia causa dolendi esset, præterquam ipse Deus, adhuc hominem peccati poeniteret. . . . Hæc demum attritio est poenitentia quam secundum Deum, qualis etiam in Sacramento requiritur, ut rectè attigit Navarrus in Manuali c. 1. litt. D. . . . Et latius confirmat Reardus Tapperus a. 4. fol. 187 & 188.

Unde eodem puncto 4. graviter inturgit advertit Casum, tamquam funditus evertentem præceptum contritionis, id est actus veræ ac legitimæ virtutis poenitentiae, dum ei præcepto satisfieri dicit per usum Sacramenti, cum sola attritione ex terribili timore profecta.

Quae omnia usque adeo nostræ favent assertioni, ut solidissima sint principia illius, quibus potius suapte sponte ipsa fluunt, nec ei non suffragari Valentia potest, nisi vel inconsequenter philosophetur, vel poenitentiae, seu contritionis proprie dicit necessitatem neget in Sacramento Poenitentiae, uti in tantum negare videtur eodem puncto 4. §. secundo posest. Et puncto 3. §. quarto accedit, ut existimet contritionem impedimento esse effectui primario Sacramentorum Baptismi & Poenitentiae, adeoque ad effectum illum absurdè requiri. Quae potius opinio videtur admodum absurda: utpote ex qua sequitur, nec poenitenti consultum conari ad eliciendam contritionem, nec Confessario ad eam hortari poenitentem. Neque enim consultum est conari, vel exhortari ad ponendum obstaculum primario effectui Sacramentorum illorum, cum id fieri nequeat absque injuria Sacramenti, sacerdotalisque autoritatis detrimendo, si Valentiae fides sit, aienti, quod si vera contritio ad effectum Sacramentorum illorum

Tom. III.

necessaria sit, nullum beneficium Christus nobis contulisset per illorum institutionem, nullamque Sacerdotibus contulisset auctoritatem remittendi peccata. Longè alia mens Pii V. in Romano suo Rituali, cum Confessarium suum jubet, auditâ confessione, ad contritionem efficacibus verbis adducere conari.

Sed & quod Valentia ibidem puncto 3. ait: quod autem attritio in aliquibus casibus sufficit ad justificationem, ut jam dictum est, id non est quia per illam præcepto de poenitentia proprie satisfiat; sed quia casus illi sunt excepti à lege ordinaria de necessitate poenitentiae ad justificationem; "apertè repugnat Tridentino sess. 14. c. 1. dicenti: "Fuit poenitentia univèrsis.. quovis tempore ad gratiam, & justitiam assequendam necessaria, etiam illis, qui Baptismi Sacramento abluì petivissent." Et c. 6. de absolutione dicit: "Nec enim sine poenitentia remissionem illam præstaret."

GUILIELMUS ESTIUS.

Præclarus iste Doctor, & Cancellarius Academiae Duacensis, in egregis Commentariis suis in 4. dist. 16. §. 9. assertionem nostram discretissime tradit his verbis: *Quamvis timor gehennae donum Dei sit, non tamen sufficienter hominem præparat ad peccati remissionem, per Sacramentum Poenitentiae consequendam. Quia per se non sufficit ad excludendam omnino voluntatem peccandi. Quare nisi accesserit amor justitiae, & dilectio Dei super omnia, ac detestatio peccati, suscepta propter Dei offensam, non poterit timor ille hominem perducere ad amorem Dei.*

Et infra: *Quid autem Patres Tridentini requirant hæc Dei super omnia dilectionem, tamquam dispositionem necessariam præviã ad justificationem, præterquam quod id satis significant, requirendo voluntatem non peccandi, & propositum melioris vitae (necesse quippe est ut voluntas non peccandi, & propositum melioris vite Deum omnibus anteponat; alioquin enim si non actuali motu, saltem affectu & virtute persistitur in peccato, dum aliquid adhuc supra Deum amatur, & aliquid magis quam Dei offensa timetur, quod est radix omnis peccati). . . . apparet ex cap. 6. sess. 6. ubi voluit, ut peccator, priusquam justificetur, Deum tantquam omnis justitiae fontem diligere incipiat. . . . Et ex cap. 14. ejusdem sessionis, ubi ad poenitentiam, etiam baptismalem, requiruntur cor contritum & humiliatum. . . . Et ex can. 3. ejusdem sessionis, ubi præsupponitur, quod homo debeat credere, sperare, diligere, poenitere, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur. Aique diligere Deum sicut oportet, est Deum diligendo rebus omnibus antepone, &c.*

LUDOVICUS BLOSIUS.

Insignis & iste Laticensis Abbas, sanctimoniam pietate atque eruditione celebris, eidem assertioni perspicuis suffragatur verbis num. 1770. relatis.

PETRUS BINSFELDUS.

Notissima est Petri Binsfeldi, Scriptoris doctissimi, Theologorumque omnium manibus tritissimi, sententia Enchirid. p. 1. c. 9. §. 4. quæ docet, quod virtute Sacramenti attritio potest fieri contritio per solum sui intentionem; ejusdem proinde speciei esse cum contritione, quam §. 5. procedere dicit ex motivo amoris & charitatis Dei. At enim quod hoc quod dixit, virtute Sacramenti attritionem posse fieri contritionem, hoc multò rectius intelligitur secundum illorum Doctorum sententiam, qui tradunt attritionem & contritionem non differre, nisi penes intentionem & remissum, ita ut idem actus numero remissus sit attritio, intensior factus contritio reddatur. Cui sententia applaudere videtur Concilium Tridentinum, cum attritionem vocat contritionem imperfectam.

V v v.

BALDUINUS JUNIUS.

2034 In Manuali Theologico l. 18. de Sacram. Pœnit. c. 2. primam partem illius exponens, scilicet contritionem, si paulo (inquit) latius accipiatur (generice utique prout etiam attritionem comprehendit) & non solum pressius (ut significat tantum dolorem illum perfectum, & charitate formatum) describitur esse animi dolor, ac desectatio de peccato commisso, ut peccatum, nimirum, & offensa Dei est, cum proposito non peccandi de cetero. Ad salutarem proinde attritionem requirit dolorem de peccato, ut peccatum & offensa Dei est, sive ut est contra Deum, contra legem æternam, &c.

VALERIUS REGINALDUS, SOC. JESU.

2035 In compendiarie praxi difficultiorum Casuum conscientie, edita anno 1618. q. 4. quærit, quid cum eo in quo vera desectatio peccatorum suorum non apparet? Et respondet: "talem, antequam absoivatur, disponi debere ad concipiendum timorem Dei, & amorem, ex quibus provenire debet desectatio peccatorum requisita ad Sacramentum Pœnitentiæ. Modus autem perveniendi ad talem dispositionem, est inculcatio divinæ severitatis in impenitentes, & bonitatis & misericordiæ in pœnitentes. Cæterum ad absolutionem sufficeret, ut pœnitens ipse desectetur peccata propter Deum, cujus amicitiam tantum faciat, ut pro nulla re velit eam lædere, talemque læsionem aversetur super omnem malum, ad infam castissimam conjugis, malentis quæcumque mala perpeti, quam marito fidem datam frangere. Quod si Confessarius non possit ad tam excellentem desectationis gradum evadere alicujus animum, conetur saltem promovere ad hunc, ut propter Deum verè doceat se ad eundem excelsum non attingere. Id enim sufficere saltem ad contritionem imperfectam, cum qua absolvi possit.

Et in lib. de prudentia Confess. c. 5. sect. 2. docet: "ad fructuosam confessionem requiri, ut ipse (pœnitens) illa sua peccata tamquam offensas Dei ita desectetur, ut generaliter in quodcumque malum incurrisse malit, quam in peccatum, per quod Deum summum omnium bonorum à se alienavit, eumque sibi de Patre amantissimo fecit inimicum.

Et infra: "Cæterum... non est quoddam Confessarius multum laboret in discutendo, an pœnitentes plæbeii contritionem perfectam adferant, ex puro Dei amore; an verò tantum imperfectam ex servili timore.... dummodò confiterit eam esse propter Deum" (proinde ex initiali timore, non ex servili tamquam ex motivo unico & ultimo) "cujus amicitiam tantum faciant, ut pro nulla re à se læsam velint, &c. ut sup.

2036 JOANNES A JESU MARIA, ORD. CARM. Joannes à Jesu Maria, Fratrum nostrorum Discalceatorum Generalis. cælesti lumine copiosè irradiatus, in instruct. Novit. §. 9. de pœnit. sic habet: "Est autem pœnitentiæ" (sine qua S. Thomas dicit impossibile peccata remitti) "virtus, quæ propter Deum peccata desectamur, cum proposito non relabendi, ac Deo pro viribus satisfaciendi. Rationem quippe cujusdam justitiæ virtus hæc habet. Et quia peccator Deum læcessivè injuriâ, illum bonis operibus placare, ac de seipso vindictam sumere conatur. Ex quo non obscure virtutis hujus nobilitas elucet. Quid enim generosius, quam si delissimo corde sibi ipsi penam inferre, ac Deo contra seipsum, non propter se, sed propter Deum constantissimè stare?

METEZELLUS, CONGREG. ORAT. PRESBYTER.

2037 In Theologia sua sacra (anno 1625. typis data)

fol. 177. in fine, "quod veram pœnitentiæ faciunt, est odium peccati, & amor Dei."

Folio verò 51. descriptâ pœnitentiâ ut virtus & Sacramentum est: "nunc igitur primum ingressum inferamus in hanc solitudinem, & desectatum pœnitentiæ, per contritionem & dolorem de peccatis. Talis enim est vera & sincera pœnitentiâ, secundum Augustinum lib. de ver. & fals. pœnit. quæ (inquit) quædam dolentis vindicta est, semper punientis in se quod dolet commississe. Ita enim ex illa contritio emanat, quæ etiam ita definitur: desectatio peccati, quatenus est offensa Dei, super omnia diligendi, cum proposito firmo nunquam postea peccandi. Hic enim duo sunt potissimum consideranda, videlicet quod sicut Deus, quia est summum bonum, debet super omnia amari; ita peccatum, quia est summum malum, debet super omnia odio haberi. Sunt enim inter se opposita & contraria. Unde equidem fit, ut ratio, seu causa motiva contritionis sit bonitas Dei. In tribus autem illa bonitas consistit, maxime 1°. quia nos creavit ad imaginem suam, & capaces suæ similitudinis, scilicet gratiæ & gloriæ. 2°. quia post commissum peccatum in mundo misit Filium suum ut de eo nos liberaret. 3°. quia nobis adhuc quotidie innumera beneficia confert, & illud inter multa, quod patienter nos ad pœnitentiæ expectat. Hæc sunt quidem rationes, cur de peccatis conteri, & illa odisse debemus, &c."

Et fol. 791. Catech. 112. de partibus Pœnitentiæ Sacram. sic contritionem (primam partem illius) definit: "Contritio est peccati præteriti, ut est Dei offensa, voluntaria, & super omnia desectatio, cum proposito vitandi futura super omnia, & commissa confitendi. Hæc (quæso) omnia distinctè notentur" (inquit) "si veram contritionem habere vultis.... Ut contritio nem habeamus, necesse est peccatum sic desectari, ut potius velimus quodcumque subire malum, quam peccare; sicque nihil abhorreamus magis, quam Deum offendere. Propterea etiam 3. additur, ut est Dei offensa, qui bonus est & maximus. Ratio enim contritionis maxime in illa suprema Dei bonitate fundatur."

Et Catech. 114. "Si velimus participes fieri sanguinis & meritum Jesu Christi, necesse est post contritionem" (proximè descriptam) "illa confiteri, &c."

GAUGERICUS HISPANUS.

Gaugericus Hispanus S. Theol. Licentiatissimus Duacensis anno 1627. Duaci edidit doctissimas suas ad Cajetanum additiones, ubi verbo *confessio* & verbo *contritio*, usque ad eod. divini amoris necessitatem, formidolosæque attritionis insufficientiam tradit, ut dicat quoddam *Confessio ex solo pœnitentiæ meta facta, & non etiam ex amore Dei, nulla est, adeoque iteranda, salis enim non fit cum attritione.*

MATTHÆUS BEUVELET.

Matthæus Beuvelet, S. Theologiæ Doctor Parisiensis, ibidem Seminarii Archiepiscopalis Presbyter, in Considerationibus seu Sæmonibus prædicabilibus super principales Christianæ vitæ veritates, & Evangelia, posteaquam Medit. 49. egit de Sacram. Pœnit. in sequentibus agens de partibus illius, Medit. 51. de contritione puncto 1. *contritio* (inquit) *est pars una, ita necessaria ad veram pœnitentiæ, ut sit velut anima, spiritus & vita vitæ pœnitentiæ.... Unde provenit quod alia partes pœnitentiæ queant quandoque aliando supplere, sed hæc nunquam. In se & sua substantia semper requiritur, & in omni statu & lege.... Sicut quovis tempore, ad impetrandam veniam peccatorum, hæc contritionis motus necessarius.*

Hanc contritionem explicans puncto 2. hic (inquit) animi dolor de peccato commisso, ut legitimus sit, quatuor conditionibus æqualiter & æquè necessario requisitis debet esse vestitus. Prima, ut sit interior & cordialis, ita quòd... protestemur Deo dolere nos illum peccatum nostris offendisse, dolore vero interno, concepto in visceribus cordis nostri... Altera est, ut hic dolor super omnia sit, ita quòd ille peccator magis doleat de offensa, quam de omnibus malis mundi, etiam possibilibus. Quod ab ipso dici de contritione in genere, non de perfecta dumtaxat, liquet ex eo quòd sic explicet Tridentinam definitionem contritionis: *contritio est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Ad significandum verò quòd non sufficiat dolor ob timorem gehennæ, subiungit illud Augustini: *qui gehennam metuit, non peccare metuit, sed ardet.* Et concludit: *dolor super omnia esse debet ex Tridentino. Ob quòd Deus per Prophetam ad hunc adhortatur: Convertimini (ait) ad me in toto corde vestro.*

FRANCISCUS SYLVIVS.

Sylvius, Estii discipulus, Theologicae Facultatis Duacensis tantum decus, ut de ipso vulgò dicebatur, propter unum Sylvium floret Duacum: ad 3. p. q. 1. Supplem. a. 3. quaerens utrum attritio fieri possit contritio, distinctis quatuor speciebus attritionis, quas eodem modo definit & explicat, quo supra Estius, nullam ex tribus prioribus attritionis speciebus contritionem fieri posse docet, ne secundam quidem, quæ ex solo timore temporalis aut æterni supplicii nascitur. Quòd conjunctam non habeat dilectionem Dei super omnia, vel displicentiam peccati, quatenus est offensa Dei. Ideoque non fit veri nominis contritio. Quæ autem est quarti generis, cum sit veri nominis contritio, licet imperfecta, potest fieri contritio, scilicet perfecta. Acta enim dilectione Dei, & justitia, & per illius augmentum concepta majore detestatione peccatorum admisorum, & ardentiori desiderio vite melioris, contritio prius imperfecta perficitur. Perfectam proinde ab imperfecta illa specie non distinguit, nec motivo, sed gradu, seu augmento.

Et infra mentem suam claris exponens, quaeritur 1.º. (inquit) quæ attritio cum absolute sufficiat ad remittenda peccata. Et aperte resolvit, nullam ex tribus prioribus speciebus sufficere, sed quartam dumtaxat (quam specie & motivo non distinguit à contritione perfecta, ut proxime vidimus) sic namque respondet, *solum cum sufficere, quæ est veri nominis contritio, licet imperfecta, probatur 1.º. quia nullum peccatum remitti potest sine pœnitentia. Sed attritio, quæ non habet essentiam contritionis, non est vera pœnitentia... 2.º. nemini peccatum remittitur, qui non diligit Deum super omnia, qui non convertitur ad Deum ex toto corde, qui non detestatur peccatum, ut offensam Dei, qui non habet propositum melioris vite, ut patet 1.º. Joan. 3. Deuter. 4. Ezech. 18. Qui vero est attritus ita ut essentiali contritionis rationem non assequatur, non habet omnia illa, &c.*

Nec dicas sententiam hanc Sylvium in edit. 4. retractasse, dum ibi videtur contentus amore concupiscentiæ. Neque enim ibi loquitur de amore concupiscentiæ, quæ sit amor nostri ultimæ propter nos; sed de amore concupiscentiæ sanctæ, qualis reperitur in spe, quæ etiam Deus propter Deum diligitur, prout vidimus agendo de spe.

PHILIPPUS GAMACHÆUS.

Cap. 9. de attritione, constat (inquit celebris Doctor ite Partienfis) attritionem non esse ex solo metu, sed aliquid etiam divini amoris necessario includere. Alioquin si nullus omnino Dei amor, neque implicitè, neque explicitè, actus aut virtute includatur, non est tunc vera attritio, nec attritionis nomen promeretur.

Quod infra confirmat, ex eo quòd attritio est species pœnitentiæ; ideoque generalem pœnitentiæ rationem vindicare debet. Ad pœnitentiam verò generaliter requiritur, odisse peccatum, ut est offensa Dei, & quatenus displicet Deo, ut tandem ei reconciliemur. Id quòd sine aliquo Dei amore & dilectione fieri nequit.

MARTINON, SOC. JESU.

To. 5. disp. 48. de Pœnit. sect. 9. n. 108. sic ait: *Dico 2.º. contritionem, vel attritionem sufficientem ad Sacramentum Pœnitentiæ, debere esse detestationem peccati, virtualiter saltem, & implicitè, super omnia quæ peccatum non sunt (adeoque super gehennam, ad quòd profectò requiritur amor Dei super omnia; cum ex solo gehennæ metu, supra se non movente, fieri nequeat) ita ut voluntas quodvis malum (ipsam quoque gehennam) adire velit potius, aut pati, &c. quam peccare.* An voluntas ad gehennam potius aducendum, vel patiendam, moveri potest ex solo timore gehennæ?

P. CEMINAIS, EJUSDEM SOC.

To. 1. ferm. de pœnitentia Magdalena edit. Paris. anni 1690. pœnitentia (inquit) ut est dolor & contritio, duas habet qualitates; unam essentialem, & quæ nunquam debet abesse; alteram accidentalem, & quæ solum inest pœnitentiæ perfectæ. Dolor essentialis (quem proinde necesse est inesse pœnitentiæ etiam imperfectæ) est amor præferentiæ, quo Deum diligimus plusquam nosipos; plusquam nostrum peccatum; plusquam peccati causas; plusquam peccati effectus: præferentiæ absolute necessariæ. Cujuscumque naturæ sit pœnitentia (id est sive perfecta sit, sive imperfecta) debet peccator Deum diligere super omnia, & paratus esse omnia propter ipsum deserere, potius quam eum offendere.

SANBOVIUS ET PEREYRET.

Celebres illi Facultatis Parisiensis Doctores, divini amoris necessitatem, formidolosæque attritionis cum Sacramento insufficientiam expressè tradiderunt, Sanbovius utique in Sorbona tr. de pœnit. disp. 2. a. 4. Pereyret in Collegio Navarrae, in iis quæ anno 1647. dictavit de pœnit. c. 2. a. 10. ubi sic: *Placet sententia... quæ attritionem, sufficientem ad validè, licitè & utiliter obtinendam absolutionem, vult... debere includere amorem Dei, etiam super omnia... ita ut quantumvis aliud cessaret motivum, amoris tamen pondus sufficeret ad illum dolorem eliciendum... Illamque requiri persuadent illa divine Scripturæ loca supradicta, quibus præcipitur pœnitentia, & ad Deum conversio ex toto corde, &c.*

Thebes in Sorbona cum magna solemnitate ac celebritate defensa.

Omissis pluribus aliis, anno 1645. 7. Augusti Theſis illa, approbantibus D. de Breda, Facultatis Syndico, & D. Charton, Magno Pœnitentiario Ecclesiæ Parisiensis, defensa fuit: *Multum detrahit veritati, quæ sine amore Dei actu ad ultimum justificari posse affirmat, & qui sibi suadere conatur defuisse Tridentinum, attritionem cum absolutione sacramentali ad justificationem sufficere.*

Illustrissimus D. Abbas de Noaille (modò Episcopus Cabilonensis) pro Majore ordinaria columna 7. prævidere Reverendissimo D. Montgaillard, S. Pontii Episcopo, Doctore Sorbonico, columna 7. post divisionem contritionis in perfectam & imperfectam, prior (inquit) *id est perfecta, hominem Deo reconciliat, priusquam Sacramentum Pœnitentiæ actu suscipiatur.* Posterior, *id est imperfecta, minime. Imò nisi adjunctum habeat Dei amorem super omnia, saltem inchoatum & initialem, nequidem ad remissionem peccatorum, etiam cum Sacramento consequendam sufficeret.*

Anno 1676. Illustrissimus D. Abbas Colbert, modò Archiepiscopus Rothomagensis, subscribentibus D. Chamillard, Syndico Facultatis, Reve-

rendissimo Domino Bossuet, Episcopo Condomienſi, Serenissimi D. Delphini Præceptore, nec non Illustrissimo D. Archiepiscopo Parisiensi (quorum ille Respondentis Præles, ille Magnus ejuſdem Magister fuit) pro Minore ordinaria, *con- tritio* (inquit) *alia perfecta... alia imperfecta... alio quoque nomine attritio dici solet: que ut ad gratiam in Sacramento percipiendam par sit, ex amore Dei sincero, saltem inchoato, proficisci debet. Neque ea sufficeret, si ex solo pœna eterna, aut alio metu oriretur. Quæ opinio profectam ex metu solo attritionem, ut sufficientem & proximam dispositionem propugnat, si consulatur antiquitas, & inter Recentiores, non postremi Theologi audiantur, recens est. & à paucis inventa: Imo nonnulli ex iis qui in ea sunt opinione, sique magni nominis Theologi, hanc etiam esse minus tutam arbitrantur. Opinioni, que ut proximam ad Sacramentum dispositionem inest attritionem ex metu, non faveat Concilium Tridentinum. De cuius mente (neutri licet opinioni, inter Catholicos nota, præjudicata non voluerit) si conficere liceret, in gratiam contritionis, ex amore Dei saltem inchoato profecta, omnino id propendisse videretur, &c.*

2046 JOANNES MORINUS, ORATORII PRESBYTER. In laudatissimo de penitentia opere anno 1651. edito cum approbatione sapientissimorum Dominorum Chatelain, Cappellas, Rouſſe, & Gauquelin, Facultatis Parisiensis Doctorum, l. 1. c. 11. n. 2. & 3. Et lib. 8. c. 4. divitiarum necessitatem propugnat, opinionemque de servilis attritionis cum Sacramento sufficientia novam esse ostendit, primosque Parentes illius fuisse Melchiorum Canam, & Henricum quemdam Salmanticensem.

2047 HUGO MATTHOUD, ORD. S. BENEDICTI. In doctissimis observationibus ad Robertum Cardinalem Pallum p. 5. c. 13. & 31. cum approbatione eximiorum Doctorum Bachelarii, Lanooy, & Mesnydræi, loquens de doctrina formidolosa attritionis sufficientiam propugnant, dicit, quod ista doctrina, ut nova, sic periculosa sit, & tantum Scripturæ detrahens, quantum Sacramento putat concedere. Nova quidem: cum certum sit eam tantum post Concilium Tridentinum emerſisse (quod verè ab ipſo aſſeri ſuprà demonstravimus) periculosa, etiam quod mireris, eis spontè ſententibus, quos in eam ex parte conceſſiſſe legitur. Profectò Gamachæus, qui nobis quidem ex parte, sed & attritionariis ex altera parte faveat, de penit. c. 8. etiamſi (inquit) *attritio cum Sacramento Confessionis sufficiat à parte rei ſpeculativè ad justificationem* (quod tamen non dicit de attritione purè formidolosa) *attamen practicè, & respectu noſtri, non satis tutum videtur, ut scienter prudenter ſolam ejuſmodi attritionem in vita exitu cum Sacramento adhibeamus.* Foret enim tentare Deum, & se in probabile damnationis discrimen mittere. Alii, non pauci, nec ignobiles Auctores, ad idem conglobatim referuntur.

2048 Quippe nobiſcum, & cum ſuprà relatis ſentiunt Paſqualigus to. 2. diſput. 78. ſect. 2. Marcus Vidal in Arca vitali inquit. 3. Hugo Quarreus, Oratorii Presbyter, in tract. de penit. Chriſtian. c. 5. 11. & 12. Antonius Caignet S. Th. Doctor, Vicarius Generalis Meldensis, in Anno Paſtorali ſerm. in Dom. 4. Advent. Et to. 4. tit. de Sacram. Penit. ſerm. de dilat. penit. Joannes Le Jeune Oratorii Presbyter (quem alterum hujus ſæculi Borromæum, & Saleſium Cazanavæus S. Th. Doctor vocat in operis approbatione) in Miſſionario Oratorii de penit. ſerm. 15. & 18. Bitoat S. Th. Doctor, Ord. Cluniac. Conſiliarius & Concionator Regis Chriſtianiffimi, ſerm. ſer. 4. poſt Domini. 3. Quadrageſ. Adrianus Gambartus, Miſſionarius Presbyter, in Miſſionario Parochiali ſerm. Domini. 3. poſt Pentecosten. Franciſcus Tholo-

ſanus, Capucinus, in Miſſionario Apoſtolico tom. 1. ſerm. 34. Et tom. 2. ſerm. 11. & 20. Julianus Haincuſve, Societ. Jeſu, to. 3. Mediæ ſer. 4. hebdom. 7. poſt Pentecoſt. Contention. Ordin. Prædic. Theol. ment. & cord. to. 9. diſ. ſert. un. ſpec. 2. c. 1. Laurentius Neſſan to. 5. de ſentit. q. 2. dub. 2. & 6. Joannes Caballuſius in Juris Canon. Theoria & Praxi lib. 3. c. 9. Franciſcus de Genet, Epicoſcopus Vaſionenſis, in Theol. Morali, per S. Palatii Apoſtolici Magiſtrum approbata, to. 4. tr. 6. c. 4. Carolus ab Aſſumptione, Fratrum noſtrorum Diſcalceatorum Provincialis, in Triumpho Thomiſtarum, Alexander White (quem Doctor Pontanus in operis approbatione *Virum eruditiffimum* vocat) in Schiſmatis Anglicani redargutione tit. de Sacram. Penit. Chriſtianus Lupus, S. Theol. Doctor, Ordin. Eremit. S. Auguſtini, in Diſſert. Dogmat. de contrit. Et in epitoſola ad Henricum Norris. Franciſcus Farvacquius, S. Theol. Doctor, ejuſdem Ordinis, in quaſt. quodlib. de attrit. illuſique Appendice. Neſſon in Xenio Theol. Apologia pro Xenio. Diſceputationibus Apologet. pro verit. & charit. In vindiciis verit. & charit. in Paradoxo controverſo, &c. Macharius Havermannus, Canonicus Regularis Ordini. Præmonſtrat. in Tyrocinio Theol. Moral. illuſique deſenſione; necnon in Diſquiſit. Theol. Et in epitoſ. ad Innocent. XI. Albericus Kerckovius, Ordini. Ciſtere. in Theologo-Bernardina Diſquisitione de attritione. Nicolaus Joſeph de la Vedure, S. Theol. Doctor & Primarius Profeſſor in Academia Duaceniſi, in tract. tripl. tr. 2. a. 3. quaſto 2. R. P. Leo, Soc. Jeſu, apud Havermannum in deſenſ. Tyrocinii c. 4. Fridericus Nicolaus Gavardi to. 2. Scholæ Ægidiana, Romanis typis anno 1696. excuſo. Florentius de Cocq, Ordini. Præmonſtrat. tr. de Sacram. Penit. & ibid. Joan. Bapt. du Hamel, Natalis Alexander, Jacobus Boudartius, Gaſpar Iveninus, aliique poſt editam Latino idiomate ab Eminentiffimo Cardinali Palavicino Concilii Tridentini Hiſtoriam tanto numero, ut jam communis tradatur, ab ipſis etiam Modernis, qui ab eo tempore ſcripta ſua typis mandarunt. Paſqualigi ſuprà relati verba videti poſſunt apud Dianam p. 11. tr. 8. reſol. 43.

Judicium moderna Facultatis Lovaniensis pro eadem amoris necessitate, servilisque attritionis insufficientia.

Cum inter Pastores Civitatis Gandavensis, & 2049 Patres Societatis ejusdem Civitatis, circa annum 1662. orta foret controversia, circa sufficientiam servilis attritionis, occasione libri, cui titulus: *Nova Instructio pro erudenda juventute ad rite suscipienda Sacramenta Eucharistie & Penitentiae*, quo sufficientia illius sustinebatur. Dicti Pastores, zelo salutis animarum successi, sensum suum, isti sufficientie contrarium, scripto ad idem confecto expressum, Theologica Facultatis Lovaniensis judicio submiserunt. Super quo die ultimâ Maii 1662. in Curia Academica sub juramento convocata & congregata Facultas Theologica Lovaniensis, à RR. DD. Pastoribus Civitatis Gandavensis, per litteras hiſce junctas, rogata proferre judicium suum, super hoc articulo: *attritionem, quæ ex solo gebenna, aut sanarum à Deo infligendarum metu concipitur, sine intervenſu alicujus saltem imperfecti amoris benevolentie erga Deum, non sufficere ad justificationis gratiam in Sacramento impetrandam; & simul super hoc scripto, eidem epistoſola per ejuſdem adjuncto, per quod doctrina ista probatur: undecimi consensu consue doctrinam dicti articuli esse sanam, securam, veram, nulli reprehensioni obnoxiam, & necesse fidelibus esse prædicandam, & incusandam. Ejuſ-*

saper fundamenta, quibus doctrina ista per idem scriptum confirmatur, solida esse. Actum Lovanii anno, mense & loco quibus supra. Infra habetur: De mandato eximii D. Decani, ceterorumque eximiorum Dominorum meorum. Subsignatum: Georgius Liphus, sacrae Theol. Bedellus, & Notarius 1662. Infra: Concordantiam tenoris iudicii DD. Decani, &c. & facti superscripti, cum suo originali, signato ac ante, auctor Notarius publicus Lovanii residens P. Mantari Notarius.

§. IV.

Corollarium notatu dignum.

2050 **T**ot & tanti nominis Sanctos, tot Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Doctores ac Theologos idem protuli, ut videret cordatus Lector, quàm graviter hallucinatus fuerit Card. de Lugo, dum disp. 5. de poenit. sect. 8. n. 119. Doctorem Sylvio, Academiae Duacensis ornamento, formidolosae attritionis insufficientiam propugnanti, insultavit, dicens, quod nullum posuit, extra Baji Scholam, pro se asserere ex omnibus Scholasticis, ut appareat hanc sententiam esse, in re gravissimam, contra omnes prorsus Theologos, sine fundamento sufficienti. Dum etiam addidit, de Molano & Estio non esse curandum; fuerunt enim discipuli Baji, cuius doctrinam.... quacumque via possent, tueri vellent.

2051 **V**erùm Lugonis hallucinatio ex supra allegatis luce meridiana clarior est. Ex quibus perspicuum quoque est, Illustrissimum D. Jacobum Colbert, Archiepiscopum Rothomagenis, in Thesi supra laudata, quam in Sorbona pro Minore ordinaria defendit 13. Junii 1676. verissime dixisse, quod opinio de formidolosae attritionis, sine intervencu divini amoris, sufficientia, si consulatur antiquitas, & inter Recentiores, non postremi Theologi audiantur, recentis est, & à paucis inventa. Quomodo enim & in epistola Pastoralis anni 1697. prorsus verè dixit, eandem incognitam Ecclesiae fuisse ante saeculum proximè lapsum.

2052 **E**x hoc igitur ungue leonem agnoscens, videat 2.º cordatus Lector, doctissimum quoque Gonetum to. 15. disp. 17. de contrit. a. 3. non satis consideratè scripsisse, Theologos unanimi consensu docere sufficientiam attritionis, ex solo gehennae metu conceptam.

2053 **V**ideat 3.º. quàm parùm fidendum sit plerisque novitiarum opinionum suarum, vel Sodalitii sui, nimis adoratoribus, dum Authorum sibi contradicentium, pro antiquitateque decertantium; doctrinam, temerario ausu, vocare non erubescunt, novam singularem, Bajanam, Jansenianam, &c. Non satis profectò esse debuit Cardinali de Lugo tot & tantis Viris Bajanissimum objicere: oportuit & probare. Cùm injuriosum sit, imò calumniosum, tam nigrum taxa tot Sanctis, & tot Viris eminentis dignitatis, doctrinam ac pietatis objicere, absque evidenti probatione. Quam non profert, nec proferre potest Lugo. Qui si legisset opera Estii super libros Sententiarum, gloriosumque S. Facultatis Theologicae Duacensis de Estio testimonium (in praefat. ad Lectorem, praefixa libro, cui titulus: Veritas & aequitas Censura Pontificia Pii V. &c.) à sua illa Censura f. r. r. r. abstinisset. Omnibus quippe Facultas notum facit, quod illo in opere docet Estius genuinam Ecclesiae & Pontificum disciplinam, semper sibi constantem. Quòdque idem ipse errores à Pio V. damnatos (vulgo Bajanos) opportunè scriptis, expressisque titulis suffocavit.

2054 **D**e Molano quid dicam? Eminentissimi D. Cardinalis Baroni testimonio, de Ecclesia Dei, & veritate Catholica optimè meritis est. Igitur doctrinam, ab Ecclesia & veritate Catholica alienam, pro virili non defendit.

A Sylvio Bajanissimi suspensionem ipse Sylvius egregie propulsat Supplem. q. 5. a. 1. edit. 3. h. l. c. verbis: Quomodo possum esse discipulus Baji, cuius neque lectiones audivi, neque libros vel scripta unquam legi? Michael Bajus mortuus est 16. Septembris 1589. quando ego agebam annum aetatis novum. Nunquid idoneus eram, qui ex Hannonia (sola meo naturali, ubi debebam) irem Lovanium, Theologiam audiretur, priusquam prima Latina Lingua rudimenta discere potuissem? Legi quidem & relegi articuli à Pio V. & Gregorio XIII. damnatos: at non in libri Baji, sed cum explicatione Facultatis Theologicae Lovaniensis; ac deinde in libris eorum, qui Michaelem Bajum non viderant aliquando. Sic autem legi, ut omnes & singulos eorum articulorum pariter damnaverim, ac semper rejecerim, quemadmodum diligens Commentariorum nostrorum Lector advertere potest. Si velis. Tantum abest ut vel unum eorum tueri contenderim. Id quod sine magno piaculo facere non possem. Satin diversa consuetudo inconsiderata Censura?

Videat 4.º. cordatus Lector quàm intolerabiliter Slaugtherus, Anglo-Leodiensis è Soc. Theologus, de Poenit. p. 2. disp. 4. sect. 6. respons. ad 5. object. dicere non vereatur, quod pro asserione nostra, de servilis attritionis insufficientia, non relinquatur auctoritas sufficienti vel ad levem probabilitatem ei conciliandam. Solane ergo Sociorum cruditio vel auctoritas estimatione digna est? Sola idonea ad probabilitatem conciliandam? Tot Sanctorum, tot Cardinalium, tot Archiepiscoporum, tot Episcoporum, tot sapientissimorum Theologorum, tot Ritualium, tot Catechismorum cruditio, sanctimonia, & auctoritas non sufficit vel ad levem probabilitatem dictae asseritioni conciliandam? Erunt aliqui tam profligati pudoris, tam nullius modestiae, ut hoc audeat asserere, omnesque illos (quales & quantos!) quasi pro nullis habere? Nimis profectò intolentia hoc foret.

Verùm (inquit Slaugtherus) certum & evidens est, quod pro servilis attritionis sufficientia steterit omnium sententia; quae debuisset damnari, & jam dudum damnata fuisset, nisi esset practice certa.

Verùm contra ego: ex praemissis certum & evidens esse dico, Slaugtherum in priore assumpti sui parte à veritate aberrare; in posteriori verò pessimè arguere. Quis enim Slaugthero auctoritatem tribuit Ecclesiae leges imponendi? Ubinam Scriptura vel Traditio docet, Ecclesiam debere statim quavislibet opiniones practice falsas, vel etiam perniciosas damnare? An idem Probabilismus practice certus, quia statim ab initio non damnatus? In qua non praecipua ducit similis arguendi modus! Vide quae contra simile argumentum dixi to. 1. ubi de probabilitate. Simili argumento decepti sunt Patroni vigesima-septimae propositionis, ab Alexandro VII. damnatae: Si liber sit alicujus Junioris, & Moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non confert reprobationem esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.

Replicat tamen Slaugtherus, & dicit, ex iis, quos adversus ipsum protulimus, valde multos esse subtrahendos: utpote primò quotquot perfectam requirunt contritionem. Secundo, quotquot requirunt saltem attritionem, bonà fide putatam contritionem. Tertio, subtrahendum esse Petrum Soto, & quotquot requirunt contritionem vi Sacramenti factam ex attritione. Quarto, quotquot requirunt amorem Dei, sed cum Sylvio contenti sunt amore concupiscentiae, vel cum Medina contenti sunt amore obedientiae. Quinto, etiam plurimos ex iis qui requirunt charitatem, sed exponendi sunt de charitate late sumpta, pro quacumque salutari prosecutione boni. Sexto,

subtrahendum esse Salmeronem, quia to. 11. tract. 22. pag. 172. sic habet: *Bonus est dolor, si ex fide et timore justitiae Dei procedat, vel solo, vel etiam cum nostri amore conjuncto (quippe equidem nos ipsos jure naturae debemus diligere) peculiari Dei munere. Atque hic dolor, etsi per se imperfectus, cum Sacramento tamen conjunctus remissionem efficit peccatorum.* Septimò, subtrahendum etiam Pallavicinum. Hisce (inquit) subtrahitis, vix quemquam pro sententia nostra inveniemus. Si quidem subtrahitis Doctores perfectam requiruntibus contritionem, nullus restabit inter Antiquos sententiae nostrae Patronus. Subtrahitis verò illis aliis, paucissimi restabunt, si ulli, praeter Janenium & sequaces. Unde (inquit) à tempore Tridentini usque ad Janenium nulla inter Catholicos controversia fuit de servili attritionis sufficientia: utpote quam Tridentinum ita clarè expresserat, ut omnes traxerit in assensum.

2059 Respondeo, nullos ex iis quos pro assertione nostra laudavimus, esse subtrahendos, nec Slaughterum aliud facere, nisi fucum & fascinum imperitis. Enimverò quid evidentius est, quam formidolosa attritionis sufficientiam ab iis omnibus nobiscum negari, benevolaeque dilectionis Dei necessitatem asseri, qui perfectam requirunt contritionem? In eo igitur evidenter nostri sunt, adversariique adversariorum nostrorum.

2060 Illi etiam qui saltem requirunt attritionem, bonà fide putatam contritionem, ut Victoria, Dominicus Soto, &c. nobiscum asserunt, servilem attritionem, cognitam ut talem, haud sufficere, docentque accedenti ad Confessionem, regulariter loquendo, necessarium esse, ut de peccatis doleat, eò quòd sint offensa Dei; nec sufficere, quòd de iis doleant ex solo timore inferni, aientes, ipsos facere debere quòd in se est, ut à Deo obtineant contritionem ex amore Dei propter se. Aliàs dignos non esse qui absolvantur, nec poenitentiae praecepto facere satis. Igitur & ipsi eatenus nostri sunt, non adversariorum.

2061 Tertio, quà fronte subtrahendum asserat Petrum Soto, judicet cordatus Lector ex iis quae Author ille laudatissimus ait in Scholis Catholicis. de contrit. ubi ad Confessionem hanc Wirtembergensem: *contritionem vocamus sensum irae Dei, seu dolorem et pavorem ex agnitione magnitudinis peccatorum, et gravitatis irae Dei.* Ad dendum dicit, *et ex vera Dei dilectione ipsum super omnia bona estimante. Sine hac verò, de qua dictum est: "dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum," contritio non est vera.* Et tit. de contrit. Cathol. docet, quòd *contritio ex Dei charitate, . . . dilectioneque ejus super omnia, . . . semper, et ante legem, et sub lege, et revelatae gratiae tempore, ad remissionem peccati lethalis necessaria est in adultis.* Quod hac ratione probat in Instit. Sacerd. Lect. 14. quia *poenitentia propriè quidam motus est animi contrarius peccato. Peccatum verò lethale. . . idèò peccatum est, quia contrarium verae charitati, et dilectioni Dei super omnia. Donec igitur in animo sit motus illi contrarius, nondum est plena conversio, nondum vera remissio. Quia nondum recessum animo à peccato. . .* Unde Joannes: *qui non diligit, manet in morte. . .* Et Paulus: *si tradidero corpus meum, &c. An non ista eadem sunt, quae dicimus? An non tibi contraria, Slaughter? Sicut et illud quòd Lect. 7. de necess. condit. Confess. addit, quòd necessaria sit contritio perfecta (id est plena, pleniusque recessus à peccato) etiam cum ipso Sacramento.*

2062 Quartò, eos qui charitatem requirunt, loqui de veri nominis charitate, id est amore Dei propter se, ex ipsorum textu demonstravimus, nec fundatè negat Slaughterus, sed absque probatione. An divinum quoddam ipse est Oraculum,

cui sit absque probatione credendum?

Quintò, per amorem obedientialem à Medina 2057 verum ac propriè dictum intelligi amorem, videbit quisquis Medinam legerit. Et verò Deum ab eo verè ac propriè diligi, qui pleno ac sincero corde mandata Dei vult observare, maxime primum maximumque mandatum, cap. 159. probavimus.

Sextò, Sylvium esse nostrum, non ipsius 2058 agnovit Cardinalis de Lugo, eoquè praetaxi ipsum, velut Bajii discipulum, Sociorum more vexavit (licet immeritò, uti vidimus n. 2055.) enimverò ad 3. p. q. 1. Supplem. a. 3. post expositionem quatuor attritionis species (quarum secunda est illa, quae ex solo timore temporalis, aut eterni supplicii nascitur) quaerit, *quae attritio cum confessione sufficiat ad remittenda peccata? Et aperit resolvit, nullam ex tribus prioribus speciebus sufficere, sed quartam dumtaxat, quae veri est nominis contritio, nec specie, seu motivo, differt à contritione perfecta.* Rationes ipsius sunt, prima, *quia nullum peccatum mortale remitti potest sine poenitentia. Sed attritio, quae non habet essentiam contritionis, non est vera poenitentia. . . Secunda: nemini peccatum remittitur, qui non diligit Deum super omnia, qui non convertitur ad Deum ex toto corde, qui non detestatur peccatum, ut offensam Dei, qui non habet propositum melioris vitae, ut patet 1. Joan. 3. Deuteron. 4. Ezech. 18. Qui verò sic est attritus, ut essentiam contritionis rationem non assequatur, non habet omnia illa.* Nec refert, quòd in Edit. 4. contentus videatur amore concupiscentiae. Cum contentus non sit amore concupiscentiae non castè, quae sit amor nostri ultimatae propter nos; sed amore concupiscentiae castè, quo Deus non diligitur propter aliquid à Deo distinctum, sed propter Deum, prout ex contextu colligitur.

Super sunt Salmeron & Pallavicinus. Huncquè 2059 fide nobis subtrahat, non video. Cum tract. de poenit. postquam n. 139. dixit, attritionem sufficere, n. 140. & seq. id intelligi velit de attritione, quae non sit purè formidolosa, sed parum saltem ex motivo charitatis. Cujus adum evidenter requirit, tam ibi, quàm in Historia Tridentina, & in epist. ad Pastores Gandavenses, prout n. 1960 vidimus.

Quòdque etiam Salmeron attritionis purè formidolosa sufficientiam reselat, videre est to. 3. tr. 22. de Cant. Zach. ubi de servili timore dicit, quòd *ejusmodi affectio purgat, non effectus internus, sed externus tantum; immatat, non cor ipsum, sed opera; coercet iniquitatem, non justificat voluntatem.* Et to. 10. tr. 25. ubi requirit poenitentiam propter Deum offensum, nostròque peccato injurià affectum. Et to. 11. tr. 22. ubi contra Lutherum, juxta Scripturam & Ecclesiam, ad justificationem requiri dicit fidem; timorem; poenitentiam, dilectionem, Sacramentum. Adus, praeter fidem requiri poenitentiam. . . De timore resatur Salomon: *qui sine timore est, non poterit justificari. De dilectione: qui non diligit, manet in morte. . .* Praeter fidem ergo multa alia ad peccati remissionem necessaria sunt. Et quomòdò non decuit, poenitentiam propter Deum, seu Dei gloriam & amorem esse faciendam, qui disp. 6. in epist. ad Coloss. ex Apostolo, & primo maximoque mandato docet & probat, omnes actus nostris ob illum finem esse faciendos, ita ut peccet quisquis deliberatè aliter agit. Verba ipsius expressissima to. 1. dedimus.

In loco proinde objecto, vel loquunt de attritione initiali, non de purè servili; vel id non dicit de suo, sed de additamento Bartholomaei Peccer, quem constat opus Salmeroni auctum aliquando ex parte 17. annis post Salmeronis mortem jussu G.

Generalis Aquaviva edidisse. Sic enim habetur in epistola operi praefixa, ut supra dixi, & hic repetere adversariorum cogit importunitas.

2068 Per similes additiones alteratum fuisse opus Tolletii, supra demonstravimus. Eat proinde Slaughterus cum figmentis suis, quorum falsitas luce meridiana clarior est ex praemisissis. Si contentus non sit exercitui Patronorum assertionis nostrae, quem produximus, generosis etiam de Societate militibus numerosum, novae Cohortis Ducem ei de Societate addemus R. P. Ayrautum, Vice-Provincialem Franciae; utpote qui, teste Illustrissimo D. Jacobo Nicolao Colbert, Archiepiscopo Rothomagensi, in epist. Pastor. anni 1697. suis omnibus e Diocesi Rothomagensi expressis mandavit, ut exacte sequerentur morum principia, ab eodem Illustrissimo tradita. Quorum lectum est istud: *quisquis amorem Dei inchoatum necessarium asserit ad excludendum peccati affectum, alienissimus est a sustinenda pura Lutheri doctrina. Septimum: confiteor, quod sine aliquo Dei amore nulla sit conversio, quodque peccator esse nequeat satis dispositus ad justificationem in Sacramento Poenitentiae, nisi diligere incipiat Deum, tanquam fontem omnis justitiae.* De contraria vero doctrina Authoris libelli, cui titulus: *Les difficultez proposees, &c.* laudatus Archiepiscopus conquiretur, quod incognita fuerit ante saeculum novissimum, in quo initio proposita fuit (inquit) ut probabilis; nunc autem vix comprehensibili cecitate proponitur velut sola Catholica: ita ut dicat, quod *quisquis inchoatum amorem exigit ad eliminandum e corde hominis affectum omnem peccati, puram doceat doctrinam Lutheri.* Sic pro fidei articulo proponitur error oppositus veritati; quam constantiter tradit Scriptura, Traditioque, estque per se evidens, quod bono, reus factus peccati mortalis, per Poenitentiae Sacramentum justificari nequeat, nisi in amoris ordinem redeat per amorem Dei. At vero si peccator a timore servili ad amorem non transeat justitia, Deoque in corde suo non restituat principem in amore locum, quem creaturae dando, ipsamque pluraquam Deum amando, reum se fecerat leibalis criminis, semper ordinis est contrarius, semper Dei inimicus; semper proinde incapax recipiendi beneficium applicationis sanguinis Christi in Poenitentiae Sacramento. Hoc est quod sacrum Concilium Tridentinum satis perspicue significavit, inchoatum dilectionem Dei, tanquam fontem omnis justitiae, exigendo, velut dispositionem necessariam ad justificationem in Sacramento Baptismi. Sensus a veritate alienus, quem servilis attritionis Patroni Tridentino dederunt, toties & tam solide refutatus fuit, ut hodie renovari nequeat, nisi per ignorantiam, vel per malitiam. Cum gaudio videre est malam istam doctrinam ab omnibus bonis Theologis deseri. Jesuitarum Superiores conqueruntur, eam respici velut suae Societatis doctrinam. Certiores nos fecerunt, quod eam absolute damnarent, adhaerentque omnibus de amore Dei principis supra expressis, quibus doctrina continetur, quam omnes sectari volumus in hac Diocesi. Haecenus Illustrissimus ille. Videtur potest Illustrissimus Episcopus Porphyricus in lib. de contrit. & attrit. ubi novum alium e Societ. militem, imo militum egregium ducentem castris nostris adjungit, nimirum Illustrissimum D. Joachimum Colbert, Episcopum Montispefuitani, in sup. Catichismo.

CAPUT CLXVI.

Patronorum servilis attritionis argumenta solvuntur.

2069 Argumenta illa vel petuntur ex Tridentino, & his satisfactum est cap. 150. 151. 152. 153. vel

non sunt nisi s. phismata, seu illusiones & ludificationes rationis humanae, ex qua solide concludi nequit, in iis qua supra naturam sunt, ex voluntateque & institutione divina dependent, quae per rationem pure humanam nobis non innotescit, sed per revelationem divinam, nobis notificatam per Scripturam vel Traditionem.

Enimvero argumenta illa sunt primo, quod frustraneum erit Poenitentiae Sacramentum, si ad illud necessaria sit veri nominis contritio, seu attritio ex vera Dei propter se dilectione. Nunquam enim operabitur effectum, ad quem primario & per se est institutum, remissionem scilicet peccatorum; utpote. quae semper inveniet remissa per veri nominis contritionem. Omnis quippe vera contritio, ex natura sua inseparabilis est a remissione peccatorum. Secundo: quod omnis veri nominis contritio, omnis item vera Dei propter se dilectio sit contritio, dilectioque perfecta; adeoque justificet, ante actualem Sacramenti susceptionem. Tertio: quod omnis homo Deum propter se super omnia diligens sit justus. Quae argumenta cum solidum non habeant in Scriptura, vel Traditione fundamentum, ideo dixi, quod non sunt nisi ludificationes rationis humanae. Hoc est, quod ex sequentibus apparebit, sicut & quam verè Chrysostomus hom. 24. in Joan. dicat, *nihil esse pejus, quam humanis rationibus spiritualia subijcere*

CAPUT CLXVII.

Ex Scriptura ostenditur, quod necessitas amoris Dei propter se, frustraneum non reddat Poenitentiae Sacramentum.

Primo id ostenditur ex Luc. 7. neque enim dubium, Mariam Magdalenam dilexisse Dominum, verique nominis contritione compunctam fuisse, priusquam Pharisei domum ingressa, ad pedes Domini se prostravit, lacrymis suis eos lavit, osculata est, unguento unxit. Cum dilectio, atque ex dilectione compunctio ipsam stimularit, ut ad haec faciendae irrueret importuna convitio, opportuna beneficio. Ad quod significandum, Salvator dixit: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum;* & dicendo, significavit, quod prius tempore dilexerit, quam Salvator peccata ei remisit, uti Jacobus Ferrusius, Segovienis Episcopi Theologus (apud Pallavicinum Hist. Trident. lib. 12. cap. 10.) in Concilio Tridentino observavit, dicens: *dilexit* (inquit Christus) *per praeteritum, quia dilectio remissionem antecessit.* Dilectionem namque praeteriti temporis verbo, remissionem verbo praesentis temporis (*remittuntur*) expressit. Diligeat ergo, cum intravit, priusquam Christus diceret: *remittuntur ei peccata,* &c. Non protinus ergo peccata remittuntur, cum peccator diligit, & dilective compungitur. Quandoquidem Magdalena diligens & compuncta, teste Augustino, hom. 23. inter 50. accessit ad Dominum immunda, ut rediret munda; accessit agra, ut rediret sana. Nam quare fecit illa omnia, nisi ut sibi Salvator dimitteret peccata? Prius (addit ibidem) *judis lacrymas cordis* (per contritionem) & (postea) *lavavit Domini pedes obsequio confessionis.* Teste etiam Gregorio homil. 33. *nondum lota, sed lavanda ad fontem misericordiae cucurrit; convivantes non erubuit.* Quia tamen multum diligens hoc fecit, a Christo audire meruit: *remittuntur tibi peccata.* Quibus verbis per excellentiae potestatem Christus quasi absolvit ipsam, sive absolutionis sacramentalis effectum ipsi absque Sacramento contulit, ut docet sanctus Thomas 3. p. q. 64. a. 3. Si ergo absolutionem illam Salvatoris frustraneam non reddidit praecedens di-